

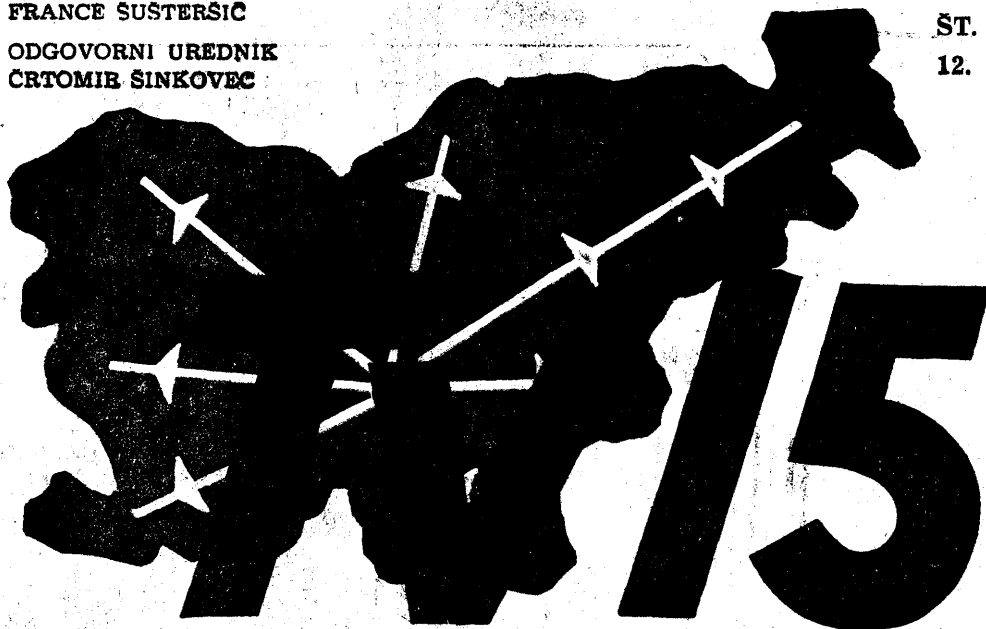
25. OBLETNICA VOJNE MORNARICE IN POMORSTVA

Ob 25. obletnici jugoslovanske vojne mornarice in pomorstva so bile širom po domovini številne proslave in prireditve. Osrednja proslava je bila v Podgori, rojstnem kraju prvega odreda mornarjev — revolucionarnega jedra naše vojne mornarice. Praznovala so tudi slovenska obalna mesta.

V Piranu je bila na predvečer praznika slovesna akademija s kulturnim programom, že dopoldne pa so v tamkajšnjem mestnem muzeju odkrili doprni kip majorja mornarice Balda Sajeta. Na slavnostni dan so bili v Piranu, Izoli in Kopru promenade koncerti in številna športna srečanja ekip JYM iz Pulja in društev z obalnega področja. V Pulju so splovili za »Splošno plovbo« modern 8500-tonsko ladjo »Pestojna«. Prireditve se bodo v obmorskih mestih nadaljevale še ves mesec. Praznik jugoslovanske mornarice smo praznovali tudi v Ljubljani. Predsednik republike in vrhovni komandant oboroženih sil SFRJ, maršal Tito je ob prazniku na Brionih sprejel delegacijo vojne mornarice ob njeni 25-letnici. Delegacijo je vodil pomočnik državnega sekretarja za narodno obrambo admiral Mate Jerković, ki je izročil maršalu pozdrave vseh pripadnikov mornarice.

GLAVNI UREDNIK
FRANCE SUSTERSIČ
ODGOVORNI UREDNIK
ČRTOMIR SINKOVEC

Leto V
ŠT. 36
12. IX. 1967

GLASILO ZVEZE ZDRUŽENJ BORCEV NOV SLOVENIJE

Besede
in dejanja

Človek, ki ima za seboj
bankrot in prisilno

upravo
Pazljiv bralec časopisnih poročil z nekaterih sestankov gospodarstvenikov, ki je bil te dni se ne more vzdržati, ne da bi vprašal, kako je na mesto direktorja lokalne banke prišel človek, katerega stališče — v smislu pomanjkanja poslovnosti — se tako močno razlikuje od stališč direktorjev podjetij, s katerimi sodeluje. Kako lahko človek, ki ima za seboj že bankrot in prisilno upravo, postane v istem lokalnem okolju osebnost, ki ji je v občini poverjeno važno mesto svetovalca podjetjem, kako in kaj naj delajo, vsakdo lahko vidi okoli sebe vrsto takih primerov, ki puščajo opazovalca v dvomih, ko ugiblje, kaj naj pravzaprav počne, da — kot temu pravimo — uspe v življenju, Ekonomika politika — 2. IX. 1967.

Podvig
za organizacijo dela
— Višja šola za organizacijo dela iz Beograda je odprla svoj oddelek v Novem Sadu, višja šola za organizacijo dela iz Novega Sada pa svoj oddelek v Beogradu. — Če niste pazljivo prebrali, naj še enkrat ponovimo: govor je o šolah za organizacijo dela. Delo — 5. IX. 1967

Pšenice kot še nikoli
Po podatkih zveznega zavoda za statistiko smo v Jugoslaviji letos na površini 1.800.000 hektarov pridelali 4,8 milijona ton pšenice. To je dosedaj največji pridelek v naši deželi. Zelo visoke prideleke, v povprečju 3,4 metrske centov na hektar, so letos dosegla kmetijska gospodarstva. Individualni pridelovalci so dosegli povprečno 2,2 stotov na hektar, skupno letošnje povprečje znaša 25,6 metrske centov. Borba — 7. IX. 1967

Sadovi dela v Sloveniji
Leto dni po reformi je bilo upadanje rasti proizvodnje najvišje v Sloveniji. Prvo polletje 1967 pa Slovenija izkazuje rast proizvodnje 3,8 odst. nasproti 0,6 odst., kakršna je rast v Jugoslaviji. Brez dobrih primerjalnih analiz ni mogoče postavljati ocen za uspešnejšo rast v Sloveniji, vendar lahko zanesljivo trdimo, da je poslovna preraselost našega gospodarstva, ki so spoznali, da je upravičena samo proizvodnja, ki se takoj prodaja na trgu. Pozitivna poslovna usmeritev se kaže tudi v orientaciji naših delovnih kolektivov na lastne sile in sposobnosti. Vedno manj je iskanih rešitev v sistemu in zunanjih dejavnikih. Rino Simoneti — Komunist — 1. VIII. 1967

Gospodarstvo
na pravi poti
Delovne organizacije z območja novegorške komunne vse bolj spoznavajo, da jih nobena družbena intervencija, ampak le iskane lastne poti dobrega gospodarjenja lahko — s uspehom — prepečejo prek vseh čer, ki jih razkriva ureditev gospodarstva in družbene reforme. Posledice pozitivne spoznanja in usmeritve so ugodni gospodarski rezultati, ki visoko presegajo uspehe slovenskega, oziroma jugoslovanskega gospodarstva. Delavska enotnost — 1. IX. 1967

Lešos manj upokojujtev
Ali je začela ponehavati plima upokojujčev, ki je bila tako značilna za prejšnji dve leti? Podatki prvih letošnjih šestih mesecev so v tem pogledu precej ohrabrujoči.

Partizansko srečanje v Metliki

V nedeljo, 3. septembra, je bila Metlika spet v prazničnem razpoloženju. Spet so zaplappale zastave in množice nekdanjih borcev XV. SNOUB Belokranjske, hrvaških partizanskih enot, aktivistov in borcev iz vseh krajev Slovenije, med njimi tudi gostje ZVB Metlika, predstavniki italijanskih partizanov, ki so se med vojno borili v brigadi Fontanot, so se zlivale z okrašenih ulic na Pungart, kjer je bilo veliko slavnostno zborovanje

NA PARTIZANSKEM SLAVJU V METLIKI SO SE Z BIVŠIMI SLOVENSКИМИ PARTIZANI SREČALI TUDI PREDSTAVNIKI NEKDANJIH ITALIJANSKIH PARTIZANOV, KI SO SE BOJEVALI V NAŠIH KRAJIH. ITALIJANSKA DELEGACIJA JE OBISKALA TUDI SUHOR, KJER JE BILA LETA 1944 USTANOVLJENA ITALIJANSKA BRIGADA FONTANOT

Takšna srečanja so postala že tradicionalna. Že pred leti je bilo na pobudo metliške organizacije ZB in odbora XV. brigade sklenjeno, da bodo te slovesnosti vsako prvo nedeljo septembra v počastitev dneva ustanovitve te brigade, v kateri je bilo največ Metličanov in okoličanov. Lani je skupščina občine podelila brigadi domilec, ki velja za vse borce in aktiviste, ki so se med NOB zadrževali v tem kraju.

Na prostorni ploščadi Pungarta, kjer se vedno ob teh priložnostih zbirajo udeleženci slavnostnih zborovanj, je vse prisot-

ne pozdravil v imenu občinske skupščine in prebivalstva Metlike podpredsednik Slavko Prevalšek, v imenu italijanske partizanske delegacije pa nekdanji poveljnik garibaldinske divizije Mario Santin. Oba sta poudarjala pomen zborovanj, kjer se manifestirajo skupna stremelja k enotnim prizadevanjem za ohranitev svobode in miru, ki je vedno bolj ogrožen na raznih delih sveta. Govorila sta o brat-ski povezanosti narodov Jugoslavije in demokratičnih množic Italije, ki se je rodila v zadnji antifašistični borbi tudi na tleh Bele krajine. Za gostoljubje do-

mačinov sta se zahvalila nekdanja borca XV. brigade Vinko Kepic in Ivan Lokovšek-Jan.

Zborovanje je bilo zaključeno z izbranim kulturno umetniškim programom domačih pevcev, recitatorjev in godbenikov, nakar se je ob prijetnem razpoloženju srečanje nadaljevalo pozno v noč. Številni borci, ki so po dolgih letih prvič prišli v Belo krajino, so izkoristili priložnost tudi za obisk znanih partizanskih krajev in družin, kjer so se zadrževali neko in uživali gostoljubje, tako značilno za to ljudstvo. JR

Proslave na Notranjskem in v Beli krajini

Cerprav je s predsedki skoraj ves dan deževalo, so se minulo nedeljo zbrali nekdanji borci na tri proslave, da bi se spomnili preteklih dni in manifestirali trdno odločnost vztrajati na začetni poti do zadnjih moči.

Cankarjeva brigada je praznovala 25-letnico ustanovitve v Črnomlju, kjer ima domilec. Že v soboto so začeli s »Primorskimi zdramami«. Bivše borce, bilo jih je okoli 800, je pozdravil predsednik občinske skupščine Tone Dvojmoč, v imenu repu-

bliškega odbora ZVB pa predsednik Franc Leskošek-Luka. V imenu bivših borcev Cankarjeve brigade je govoril nekdanji brigadni komisar Janez Vipotnik.

V kulturnem sporedu je nastopil partizanski invalidski pevski zbor iz Ljubljane. Po končanem uradnem delu proslave so se bivši borci in številni gostje razšli po Črnomlju, da bi skupaj z gostoljubnimi Belokranjci obujali spomine na slavne čase med osvobodilno vojno, ko so jih Belokranjci gostoljubno sprejemali in pošiljali v brigado svoje sinove in hčere, saj je bilo prve mesece po ustanovitvi Cankarjeve brigade v njej večina Belokranjcev.

V prijetnem razpoloženju je gostom in domačinom minil dan. Mestece je zaživel nekako tako kot v letih 1943 do 1945, ko je bilo partizanska prestolnica Slovenije.

Levstikova brigada se je zbrala v Ribnici, kjer ima domilec v spomin na napad brigade na postojanko v tem kraju aprila 1944. Maja 1945 pa je bila Levstikova brigada spet tista, ki je Ribnico dokončno osvobodila.

Bivše borce te brigade, ki se jih je zbralo nad 200, so Ribničani lepo sprejeli. Najprej je občinska skupščina na svečani seji sprejela sklep o podelitvi domilec, nato pa so gostje in domačini odšli v ribniški grad. Bivši borci so tja korakali v stroju, pred njimi pa je igrala godba.

V gradu je predsednik občinske skupščine Bogo Abrahamsberg pozdravil borce in izročil zastopniku brigadnega odbora slikovito, iz lesa izrezano diplom, kar je v skladu s slovesom Ribnice kot središča suhoborskega območja. Vsak borec pa je dobil lesen krožniček z vrezanim datumom in posvetilom.

V imenu borcev Levstikove brigade se je gostiteljem zahvalil nekdanji brigadni komisar ing. Janez Perovšek-Pelko, ki je orisal tudi zgodovino brigade. V imenu občinskega odbora ZVB Ribnica pa je govoril Janez Picek.

V kulturnem programu so nastopili harmonikarji, vojaki je recitali, pevci pa so zapeli »Sem Ribničan Urban...«

Brigadni odbor je svidenje izkoristil za dopolnitev evidence bivših borcev, čeprav je ta že zelo popolna. Razen tega je delavska univerza v Ribnici organizirala manjšo slikarsko razstavo.

Vse kaže, da se bodo leta 1968 levstikovci zbrali na Grosup-

ljem, kjer ima brigada prav tako svoj domilec, tako da bodo svoj jubilej praznovali izmenoma v vsakem kraju enkrat.

V Grahovem pri Cerknici so se zbrali nekdanji borci Notranjskega odreda. Bilo jih je kakih 200, proslave pa so se udeležili tudi svojci in gostje, tako

Vabimo

na sestanek vseh bivših taboriščnikov iz Flossenbürga, ki bo 30. septembra ob 4. uri popoldne v Domu Maksa Perca v Ljubljani. — Morda bo kdo od vas spregledal naše obvestilo, zato prosimo, da sotovariše na srečanje ponovno opozorite.

Odbor za taborišče Flossenbürg

da je bil prostor pred zadruženim domom kaj kmalu poln. Tudi na Grahovem so praznovali petindvajsetletnico, saj je bil prvi Notranjski odred ustanovljen že aprila 1942.

Odbor odreda je bil ustanovljen že lani in se je takoj lotil dela. Sad tega je bila že lanska proslava na Biokah. Prihodnje leto pa naj bi obletnico praznovali po predlogu Jožeta Bedenčiča-Iztoka na Babnem polju, znani partizanski, toda žal odmaknjeni in nekoliko pozabljeni vasi ob hrvaški meji. Tako bi proslava postala tudi manifestacija bratstva in enotnosti, saj so Hrvatje vso vojno sodelovali s Slovenci in osvobodilnem boju. Notranjski odred je imel v svojih vrstah številne borce iz Hrvaške.

Goste je pozdravil predsednik občinske skupščine Jože Telič, ki je tudi obudil spomin na dejavnost odreda, na veliko okupatorsko ofenzivo poleti 1942 in na težke preizkušnje v letih 1944—1945. Omenil je tudi naš sedanji gospodarski in politični položaj.

V imenu nekdanjih borcev odreda je govoril Jože Bedenčič-Iztok, ki je med drugim spodbudil vse, ki kaj vedo iz zgodovine odreda, naj nemudoma to tudi napišejo, da ne bo šlo nič v pozabo, ker bo sicer kmalu prepoznano.

Godba na pihala, ki je začela prireditve z »internacionalo«, je ves čas spremljala prireditve, s poskočnicami in koračnicami, nastopili pa so tudi pevci iz Loža.

Tudi na Grahovem je za partizanske golaž poskrbela vojska. Še dolgo se niso nekdanji borci in drugi gostje mogli raziti, tako veseli so bili snidenja.

MP

Kdo še lahko uveljavi posebno dobo

Niso redki primeri, da ta ali oni udeleženci NOB sprašuje, če bi se lahko uveljavil pravico do priznanja posebne dobe za organizirano aktivno delo v času okupacije. Vzrokovi, ki jih posamezniki navajajo, je na pretek.

Seveda je odgovor na vsa taka vprašanja samo ta, da je skrajni rok za uveljavljanje pravice do priznanja posebne dobe potekel 31. decembra 1966.

Zgodilo pa se je, da je nekdo šele pred nekaj dnevi zvedel, da dva njegova tovariša, za katere je bil prepričan, da sta padla, še živita — neke v drugi republiki. In prav s tema dvema je med vojno sodeloval in onadva bi mu lahko potrdila, da je res organizirano aktivno delo v času NOB. Ker torej prej ni mogel uveljaviti svoje pravice, bi jo pač rad sedaj, ko je zvedel, da sta priči živi; toda kako naj to doseže?

Da so mu svetovali, naj to poskuša doseči na sodišču — je rekel — ker da je v izjemnih primerih še mogoče uveljaviti to pravico.

Kaj je torej na tem? V temeljnem zakonu o pokojninskem zavarovanju je v členu 178 rečeno:

»Zavarovanci in druge osebe lahko po začetku uporabe tega zakona zahtevajo, naj se jim po izjavah prič ugotovi pokojninska doba, ki so jo dopolnili pred začetkom uporabe tega zakona, in sicer posebno doba — v dveh letih, zavarovalna doba pa v petih letih.

Po preteku dvestoletnega oziroma petletnega roka morajo podati zahtevo iz prvega odstavka tega člena le osebe, ki iz objektivnih vzrokov tega niso mogle storiti prej...«

Spričo tega, da je temeljni zakon o pokojninskem zavarovanju začel veljati v januarju 1963, je ta dvestoletni rok potekel 31. decembra 1966. Zato velja določilo

drugega odstavka 187. člena za uveljavljanje pravice do posebne dobe od 1. januarja 1967 dalje.

Ob teh ugotovitvah je potrebno samo še pojasniti, kdo odloča o tem, ali gre za primer osebe, »ki iz objektivnih vzrokov tega ni mogla storiti prej.«

S 1. januarjem 1967 so bile prenesene vse dolžnosti v zvezi s priznanjem posebne dobe na zavode za socialno zavarovanje. Zato je vsako vlogo v zvezi s

Vsem šerčerjevcem in drugim udeležencem nedeljske proslave v Slovenjem Gradcu

Zbor vseh borcev II. SNOUB »Ljube Šerčerja« bo v nedeljo, 17. septembra, na ploščadi letališča v Turški vasi ob 9.30. Udeležba vseh šerčerjevcev v zboru je obvezna, ker bomo ugotavljali tudi točnost evidence članstva.

Začetek proslave bo ob 10. uri z raportom prvega komandanta brigade Stjenka-Bojana Polaka. Po pozdravu slovenjegrškega občinskega predsednika Jožeta Čerčeta in govoru predsednika RO ZVB Franca Leskoška-Luke bo počastitev zbrane brigade s kratkim kulturnim sporedom in aeromitingom, nato pa bodo zbrani ostali v prisrčnem tovariškem srečanju šerčerjevcev s štajerskimi in koroškimi borci in prebivalstvom.

Za vse šerčerjeve in ostale člane ZVB ter prebivalstvo, ki se namerava udeležiti proslave v Slovenjem Gradcu, dajemo tale navodila:

V vseh večjih središčih Slovenije pripravljajo občinske organizacije ZVB skupinske prevoze članstva in sivoce s posebnimi avtobusi. Za vse podatke okoli voznih redov se obračajte na svoje področne odbore, spremljajte objave v dnevnem časopisu in oddaje naše osrednje in lokalnih radijskih postaj.

Prireditveni prostor leži na levi strani ceste in dober kile-

priznavanjem te dobe treba vložiti pri pristojnem Komunalnem zavodu za socialno zavarovanje.

V primeru, da le-ta vlogo zavrne z utemeljitvijo, da objektivni vzroki, ki so mišljeni v 178. čl. pokojninskega zakona, ne obstajajo, se prizadeži lahko pritožiti na Republiški zavod za socialno zavarovanje. Če pa tudi le-ta zavrne pritožbo — je še le možna pritožba na redno sodišče splošne pristojnosti.

V. M.

meter pred Slovenj Gradcem iz smeri Mislinje. Dohod in razsežna parkirišča bodo vidno označena, promet pa usmerjan z miličniško službo.

Vsak borec Šerčerjeve brigade, ne glede na čas in dobo, ko je bil v njenem sestavu, se mora takoj po prihodu na prireditveni prostor zglasti v sprejemni pisarni zaradi vpisa v seznam in dodelitve nakazila za oskrbo. Vsa sprotna navodila za časa prireditve in po njej pa bo objavljalo vodstvo po zvornikih.

Prireditveni prostor razpolaga z velikim hangarjem in gostinsko ter upravno zgradbo, ki sprejmejo pod streho na tisoče obiskovalcev. Zato še posebej opozarjamo, da bo proslava 25. obletnice II. SNOUB »Ljube Šerčerja« v Slovenjem Gradcu 17. septembra s pričetkom ob 10. uri ob vsakem vremenu.

Na svidenje v nedeljo, dne 17. sept. v Slovenjem Gradcu! Vse informacije po telefonu 316-081 ali Komenskega ul. 7, soba 77.

Odbor za proslavo

Veličasten spomenik v Podgariću. — Predsednik republike Josip Broz-Tito je prižgal večni ogenj na spomeniku revolucije, stoječim v moslavski vasi Podgarić, in položil venec na grobnico 1500 padlih borcev iz teh krajev. Velikega ljudskega zbora ob odkritju spomenika se je udeležilo okrog 40.000 prebivalcev Moslavine, Podravine, Zagreba, Siska, Varaždina in drugih krajev.

Tito sprejel Riada in Harmela. — V Zagrebu je predsednik republike Josip Broz-Tito sprejel zunanjega ministra ZAR Mahmuda Riada in zunanjega ministra Belgije Pierre Harmela. Z obema se je zadržal v daljšem pristrnem pogovoru. Minister Harmel se je v imenu belgijske vlade ter vlad Nizozemske in Luksemburga podrobneje zanimal za pobude predsednika Tita o izhodu iz krize na Srednjem vzhodu.

Ulbricht je obiskal Bolgarijo. — V Sofiji je partijsko-državna delegacija Nemške demokratične republike pod vodstvom predsednika državnega sveta Walterja Ulbrichta sklenila 20-letni sporazum o prijateljstvu, sodelovanju in vzajemni pomoči z LR Bolgarijo. V pogovorih je bila ugotovljena popolna istovetnost gledišč o nadaljnjem razvoju sodelovanja.

V žarišču dogodkov

Zagrebski velesejem odprl. — Predsednik republike Josip Broz-Tito je odprl 73. mednarodni zagrebski velesejem. Na tej mednarodni gospodarski prireditvi letos razstavlja 6207 razstavljavcev iz 56 evropskih, afriških, azijskih in ameriških držav. Letos razstavlja v Zagrebu največje število držav v razvoju. Predsednik Tito je ob otvoritvi poudaril, naj naši proizvajalci čimveč sodelujejo.

Okrepiti sodelovanje z arabskimi državami. — Od 4. do 6. septembra je bil v Beogradu sestanek predstavnikov vlad socialističnih držav o vprašanju gospodarske pomoči in gospodarskega sodelovanja z arabskimi državami. Udeleženci sestanka so izrazili pripravljenost preučiti konkretne ukrepe za nadaljnjo razširitev gospodarskega sodelovanja.

Edvard Kardelj v Bolgariji. — Prvi sekretar bolgarske KP in predsednik ministrskega sveta Bolgarije Todor Živkov je sprejel člana predsedstva CK ZKJ Edvarda Kardelja. Med svojim petdnevним obiskom je Edvard Kardelj obiskal nekatere industrijske in kmetijske organizacije v deželi. Gosta so povsod pristrčno sprejeli, posebno pozornost pa mu je posvetil bolgarski tisk.

ZAR: zaroka generalov. — Nekdanji namestnik vrhovnega poveljnika oboroženih sil ZAR maršal Amer je po odstopu s položaja vrhovnega poveljnika kmalu po izraelskem napadu poskušal znova zasedeti svoj prejšnji položaj. Z nekaj svojimi pristaji se je utrdil v svoji rezidenči, se založil z orožjem in 27. avgusta kanil priti v štab vrhovnega poveljstva. Sedaj je s svojimi pajdaji v hišnem priporu.

De Gaulle na Poljskem. — V uradnih pogovorih med predsednikom LR Poljske Edwardom Ochabom in francoskim predsednikom de Gaullem v Varšavi so največ pozornosti posvetili evropski varnosti in nemškemu problemu. Ochab je ponovil stališče, da je Poljska za normalizacijo odnosov z ZR Nemčijo pod pogojem, da bistveno in stvarno spremeni svojo politiko do Vzhoda.

Južna Arabija: oblast osvobodilni front? — Zdaj, ko je oblast šejkov v Južni Arabiji razpadla, se britanska vlada pripravlja, da izroči oblast v deželi narodnoosvobodilni fronti. Le-ta je v zadnjem času prerasla v odločno politično silo Južne Arabije in je odrinila svojega tekmeča — fronto za osvoboditev zasedenega Južnega Jemena.

Dvomi v poštenost zmage saigonskega režima. — Večina Američanov in z njimi tudi ostali napredni svet dvomi o tem, da nedavne volitve izražajo resnično razpoloženje v Južnem Vietnamu. Na volitvah sta zmagala kandidata saigonskega vojaškega režima generala Van Thieu in Cao Ky. Gallupov inštitut v ZDA je ugotovil, da le 27% Američanov verjame, da bo nova vlada stabilna.

Pohodi za rasno enakost. — Črnski borci za rasno enakost v Milwaukeeju v ameriški državi Wisconsin se poslužujejo nove tehnike boja: prirejajo praktično neskončne pohode in demonstracije. V četrtih, kjer žive belci, demonstrirajo in organizirajo protestne pohode podnevi in ponoči. Nanje strelja policija; ubila je nekega dečka. Demonstrante vodi beli katoliški duhovnik Groppi.

Velika stavka delavcev avtomobilske industrije v ZDA. — Stavka okrog 16.000 delavcev je prizadela kakih sto tovarn avtomobilske firme »Ford« in njenih skladišč v 23 ameriških državah. To je prva splošna stavka delavcev avtomobilske industrije v ZDA v zadnjih treh letih. Stavka se utegne razširiti še na firmi »Chrysler« in »General Motors«, eni največjih tovrstnih tovarn v ZDA.

Invazija na Kongo? — Brazzavilski list »Nouvelles Congolaises« piše, da se v Angoli in Rodeziji zbirajo skupine tujih plačancev in pripravljajo napad na sosednji Kongo. V Kongu imajo plačanci v rokah Bukavu, od koder nameravajo napasti 120 km oddaljeno Gomo z letališčem. Letališče v Gomi bi jim služilo za mostičke za invazijo v Kongo; prva bi padla Katanga.

Se 100 žrtev izraelskega napada. — Med zadnjimi izraelskimi napadi na mesta ob Sueškem prekopu in na pristanišče Tevfik je bilo ubitih več kot sto prebivalcev. Sed misije opazovalcev OZN general Odd Bull bo predlagal, naj bi pomnožili število opazovalcev, ki so razporejeni na obeh straneh prekopa. Pravi, da utegnejo premiki izraelskih plovil enot v prekopu sprožiti veržno reakcijo incidentov.

Milijoni dolarjev za Afriko. — Ameriški vojaški funkcionarji so zahtevali od kongresa, naj sprejme vladni program vojaške pomoči nekaterim afriškim državam v znesku 31,5 milijona dolarjev. Obrambni minister McNamara je omenjal predvsem Kongo, češ da se je kongovskim oblastem posrečilo zatreti vstajo v deželi, da na klice upora še vedno tiljo.

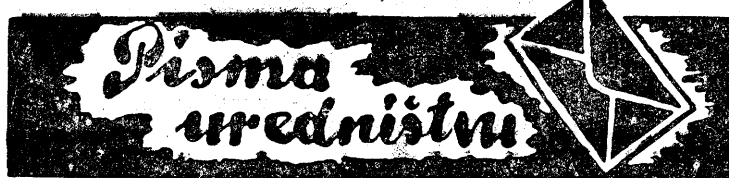
ZIVLJENJE IN DELO NAŠIH ORGANIZACIJ

darja iz Senčnega. Bil je neustrašen in pravičaren bорец Kozjanskega oddreda. Še vedno ni se spominjajo urečaje

Te vrstite sem napisal, ker želim spoznati združenja borcev, naj vodijo evidenco vseh aktivnosti NOB, ki so delali na naših vodilnih političnih organih, pa osvoboditvi pa so pristojni tovariši nanje pozabili.

Pisec članka »Da se mi nit žipljenja izteče...« v rubriki Ob tabornem ognju z dne 18. avgusta 1967 — sestavek je napisal Franjo Hovnik — čuvaja, da se spis glede uveljavitve

rudniškega paznika Martina Luknerja, izdajalca in zaupnika gestapa. Arretiral ga je tovariš Vidko. Zato je dal brežiški kreisleiter Suoboda zapreti v krške zapore 10 talev. In zopet je šel v akcijo tovariš Vidko in talce rešil.

Po reorganizaciji Kozjanskega oddreda v Planinski basi oktobra 1944, je prišel tovariš Cizerle v 2. VDV bataljon. Pri rušenju bunkerja z municijo pri Pečovniku nad Celjem 29. januarja 1945 mu je pri eksploziji padel na glavo kamen, poleg njega pa še Arnsku iz Pohance pri Brežicah. Slednji je kmalu po osvoboditvi zaradi poškodb po glavi podlegel, tovarišu Vidku pa se je še dve leti gnolilo v glavi. Opel mu je vid in po dolgotrajni in mučni bolezni je osamljen umrl v bolnišnici Rebro v Zagrebu junija 1947. V Zagrebu je tudi pokopan.

Solidarnost mladine z vietnamskim ljudstvom

Mladina s te in onstran meje je te dni sprejela lepo pobudo v zbir solidarnosti z vietnamskim ljudstvom, ki se že dolga leta juhaško bori proti ameriški agresiji za svojo svobodo.

Predstavniki obalnega komiteja zveze mladine in tržaškega združenja komunistične mladine Italije so se dogovorili, da bodo 23. in 24. septembra organizirali v Kopru in Izoli krvodajalsko akcijo za vietnamske borce. Svojo kri bo dalo nad tisoč mladih ljudi iz zamejstva. K sodelovanju so se poleg Gorice, Vidma in Trsta prijavila še združenja komunistične mladine iz Milana, Verone, Riminija, Ravenne, Pordenona, Reggio Emilije, Vicenze in Brescie. V nedeljo, 24. septembra, bo na Titovem trgu v Kopru javno zborovanje mladine z obeh območij, zatem pa kulturno zabavna prireditev s programom protestnih pesmi »Kitare proti vojni«.

posebne delovne dobe Karla Kranjca iz Ptuja, Osojnikova 1 nahaja v predalu v Kočevju, kjer čaka, da se bo nekdo spomnil in prosilcu izdal ustrezno odločbo. Pisec sicer ne navaja občinskega odbora ZZZB NOV, vendar je jasno, da drug organ v Kočevju tega spisa ne more reševati. Tu, na občinskem odboru ZZZB NOV, smo pristojni samo podati svoje mnenje o priznanju posebne delovne dobe, nikakor pa nismo pristojni izdati odločbo, o kateri je govora. Nismo upravni organ; v primeru tovariša Kranjca je pristojen Komunalni zavod za socialno zavarovanje Maribor, kjer je sedaj celotni spis in ga rešujejo.

Spis Karla Kranjca je naše združenje prejelo od Komunalnega zavoda za socialno zavarovanje Maribor maren letos, s prošnjo, naj podamo mnenje o priznanju posebne delovne dobe predlagatelju za njegovo organizirano delo v NOB. O zadevi je razpravljala tukajšnja komisija za priznanje posebne delovne dobe 26. aprila letos. Celotni spis smo nato vrnili Komunalnemu zavodu za socialno zavarovanje Maribor, pod našo delovno številko 69/67 z dne 3. 5. 1967. V tem času

GOSTINSKO PODJETJE

Šmarje pri Jelšah

čestita

VSEM DELOVNIM LJUDEM ZA OBČINSKI PRAZNIK IN VABI ČENJENE GOSTE, DA OBIŠČEJO NAŠA GOSTIŠČA

- »HRAM« in »BOČ« v Šmarju pri Jelšah
- »KRIZIŠČE« Podplat
- »POŠTA« in »GRAD« v Rogatcu

ODLIČNA POSTREŽBA — RAZPOLAGAMO TUDI S PRENOCIŠČI. — VABLJENI!

Obisk pionirjev iz Sovjetske zveze

Skupina 15 pionirjev iz Sovjetske zveze, ki so gostje jugoslovanskih pionirjev in uredništva »Mali novine«, je obiskala tudi Ljubljano. Vatriju Križank so jih pozdravili številni pionirji ljubljanskih osemletk, izmed nekdanjih borcev iz Ljubljane pa jim je spregovoril Franc Taurer-Plahun. Zbrane sta pozdravila tudi nekdanji legendarni diverzant in narodni heroj Ivan Hariš-Ilja Gromovnik ter dvakratni nosilec Lenineve zvezde Ilja Starinov (na sliki). Po slovesnosti v Križankah so mladi gostje bili na kosilu, ki jim ga je pripravil Mestni svet, popoldne pa so se odpravili v Postojno in se seznanili s partizansko akcijo v jami med NOB.

PIONIRJI IZ SOVJETSKJE ZVEZE V ATRIJU KRIŽANK

Praznik krajevne skupnosti Posavje

Ves minuli teden je krajevna skupnost Posavje pri Ljubljani praznovala svoj praznik in tako počastila obletnico pričetka vstaje v svojem kraju. 1. septembra 1941 so domači skojci prvič napadli italijanski bunker pri gostilni pri Ruskem carju. Posavčani — krajevna skupnost jih šteje čez 7 tisoč, od teh je okrog tisoč borcev — so se enkrat pokazali, da so kot ena družina. Priredili so številne športne in kulturne prireditve, najbolj slavnostno pa je bilo 7. septembra popoldne in zvečer v klubskih prostorih krajevne skupnosti na slavnostni seji KS Posavje in odborov ZB »Danile Kumarjeve«. SZDL in predstavniki delovnih organizacij. Prišlo je okrog 120 borcev in gostov, med njimi generalpodpolkovnik Jaka Avšič, Andrej Kumar-Marko, intendant GS NOV in POS Josip Draksler-Povh in drugi. Najprej je o borbeni preteklosti Ježice govoril predsednik občinskega odbora ZZZB Bežigrad Ivan Kurnaver, nato pa je predsednik ZB »Danile Kumarjeve« in KS Posavje Janez Dremelj sprejel prapor organizacije iz rok sekretarja »Tonose« Vinke Dežmana. Po svečanosti so se udeleženci še v pozno večer pomenkovali o borbi proti okupatorjem in o vsakdanjem življenju.

Ob tabornem ognju

Nekateri vidijo rešitev tega vprašanja v večjih pokojninah, drugi v ponovnem skrajšanju delovne dobe za vse zavarovance na 35, oziroma 30 let, tretji v ustanovitvi posebnih podjetij, v katerih bi bili zaposleni upokojenec, posebno borec, kot so to naredili v Beogradu. Vsekakor pa ostane v veljavi v praksi nestetokrat dokazan pojav, da človek mora nekaj delati, če je le še

Malo je pojavov, glede katerih bi bili ljudje tako različnih mnenj, kot je ponovno zaposlovanje že upokojenih ljudi, posebno bivših borcev, ki imajo to ugodnost, da gredo lahko v pokoj, če so udeleženci NOB pred 9. septembrom 1943, ne glede na starost po 35, oziroma ženske po 30 letih službe.

Pokojnino so razmeroma nizke, vsaj večina upokojenecv pa se še čuti sposobne za delo, oziroma čutijo potrebo nekaj delati. Nekje zvrstijo redno ali honorarno zaposlitev in si tako omogočijo malo boljše življenje. Posebno če gre za družine z otroki, je pokojnina pogosto premalo, znano pa je, da so se udeleženci NOB zaradi predvojnih, medvojnih in povojnih razmer pozno poročili in imeli otroke.

Mnogi jim očitajo, da odžirajo kruh mladim, ki jim je njihovo delo edino sredstvo za preživljanje, češ, oni nimajo niti ene službe, drugi pa službo in pokojnino, nekateri celo dve službi.

Razen tega imajo starejši ljudje, ki so upokojeni, pa so se ponovno zaposlili, navadno nižjo splošno in strokovno šolsko izobrazbo kot tisti, ki zdaj iščejo službo, ker je bila včasih za marsikateri poklic predpisana nižja izobrazba kot je zdaj ali pa so ti ljudje pridobili vse znanje v dolgoletni praksi. Zato marsi-

kdaž posamezniki zastavljajo vprašanje takole: »Molzejo« hkrati dve kravi, ker so stari in bolehn, ne morejo delati tako, kot bi morali in kot bi bilo potrebno, povrh pa so še strokovno nesposobni, ker pač nimajo šol.

Tako mnenje vlada zlasti med mlajšimi ljudmi, ki niso prizadeti drugače, kot da so nezaposleni ali pa vidijo svoje vrstnike brez dela. Brez dvoma pa je gledanje na borec NOV kot na izkoriščevalce družbe silno všeč vsem nekdanjim in sedanjim sovražnikom naše družbene ureditve, ki nikoli niso in ne bodo pozabili, da so jim ravno borci NOB za vedno želi vse predpovedi in možnosti za izkoriščanje.

Jesenški primer, ko je železarna še pred nastopom sedanje ga pomanjkanja naročil odpustila vse upokojene z vodilnih mest, je vzbudil živo zanimanje med našimi bralci. Podobnih primerov je bilo veliko po vsej državi in nazadnje so o njih razpravljali naši najvišji organi. Eden izmed tovarišev na Jesenih pa se je na odločbo železarne pritožil sodišču in uspel, železarna se je pritožila zoper sklep sodišča in to je pritožbo zavrnilo. Torej je tudi sodišče priznalo, da ima upokojenec pravico do zaposlitve...

za kaj sposoben. Po drugi strani pa imamo pri nas poleg nezaposlenih še ogromne potrebe, kjer bi lahko te ljudi zaposlili. Kar spominja se na razne storitve! Prav tako ne moremo enostavno zavreči vseh izkušenj, ki so se v starejših ljudeh nabrale v dvajsetih ali tridesetih letih, pa čeprav nimajo zadosti splošne in strokovne šolske izobrazbe kot podlage za uspešno opravljanje dela.

Sem in tja se v našem tisku pojavljajo mnenja, ki vprašanje zaposlovanja upokojenecv, zlasti bivših borcev NOV, obravnavajo tako, kot da gre za predpravo in izkoriščanje. Marsikdaj je tako res, toda v tem primeru je potrebno spregovoriti določno: Ta in ta dobiva tako in tako pokojnino in tako plačo! Drugače pa se očitki nanašajo na vse, tudi na tiste, ki imajo morda 2 ali 3 otroke v šoli, pokojnino pa kakih 60 do 70 tisoč, nezaposleno ženo, pa si zato skušajo pomagati kot močni čuvaji, telefonisti in podobno, da dobijo kakih 20 ali 30 tisočakov na mesec. Tako posploševanje pa je samo voda na mlin našim nasprotnikom!

MP

Mnenja o ponovnem zaposlovanju upokojenecv

Varujmo partizanske spomenike!

o pomenu in problemih naših spomenikov je v 32. številki »TV 15« pisal Srečko Logar. V isti številki pa je izšel tudi članek Mileta Pavlina »Še je čas preprečiti veliko škodov«

V prvem članku je v zvezi s tiskarno »Slovenijo«, ki je v času NOB v bližini Vojskega tiskala ilegalno literaturo, opisano, kako malo vedo tuji o naši narodnoosvobodilni borbi, navedeni pa so v njem tudi podatki o obisku bolnišnice Franje. V drugem članku pa je govor o tem, kako »zob« časa razjede izbozo 20. let, bolnišnice Zgornji Hrastniki in Jelendol.

Da taki članki ne ostajajo brez rodneve, nam potrjuje več pisem, ki jih »je« prejelo naše uredništvo, katerih pisce izražajo zadovoljstvo nad njihovo vsebino. Toda ne samo to! Tovariši

tujih dežel, iz katerih prihaja k nam največ turistov.

Edino »Vodič po spominski razstavi v Starem piskru«, ki ga je izdal Muzej revolucije Celje, ustreza v glavnem tej zamisli, ker ima priložen resume v nemščini in angleščini. Tudi po obsegu (12 strani) je oblika najprimernejša.

Ni sicer naloga tega članka razviti celoten program in nakazati, kako naj se ta zadeva ureja. Pokazati hočemo le na obstoječi problem. Kajti izdajanje turističnih brošur, opremljenih s slikami najpomembnejših

objektov in spomenikov NOB s tekstom, prevedenim v najvažnejše tuje jezike, je naloga, ki ne sme več dolgo čakati na tistega, ki naj bi jo reševal. Saj o pomanjkljivosti v tem pogledu dovolj jasno pričča primer, naveden v članku »Pomen in problem naših spomenikov«. O tem bi vedel povedati marsikaj tudi vsakdo, ki je kdaj vodil kako skupino tujih gostov, ki so obiskali take objekte.

Se nekaj besed o drugem predlogu. Vsi, ki temeljito, ali pa tudi samo površno poznajo stanje mnogih zgodovinskih objektov in spomenikov iz NOB,

se dodobra zavedajo, da bi danes lahko ohranili s sorazmerno majhnimi sredstvi vse tisto, kar bodo čez nekaj desetletij naši znanci zastoj iskali. In če ni mogoče najti sredstev v ta namen iz drugih virov, bi vsakega bilo najboljše ustanoviti poseben sklad, v katerem bi se zbirali prostovoljni prispevki z vseh strani. Sredstva tega sklada naj bi se uporabljala za vzdrževanje objektov in spomenikov iz NOB, lahko bi pa delno služila tudi za zalaganje informativnih brošur v turistične namene.

Zamisel je dobra in nekdo bo le moral misliti na njeno izvedbo.

V. M.

Oranžada
ora
je izdelana
iz naravnega
oranžnega
koncentrata

PRAVILNO
OHLAJENA
PRIJETNO
OSVEŽI

talis VINAG

Takrat sem pasel krave

Nedavno je poteklo četrto stoletje od krvave bitke v Mostju v Slovenskih goricah, kjer je bila svoj poslednji boj četa hrabrih slovenjgorijskih partizanov, ki so jo Nemci zvečer 8. avgusta 1942. leta napadli, ko je počivala v malem gozdičku, nedaleč od vasi Mostje. Tedaj je namreč izdajalec Knez, ki se je nekaj dni pred tem vrnil v četo, le to izdal, za kar je seveda pozneje prejel zaslužen plačilo.

Da bi o teh dogodkih kaj več zvedeli, smo obiskali najbližjo kmetijo v Mostju in se o tem pogovarjali z JANKOM PIHLERJEM, ki je med drugim povedal, da se teh dogodkov kljub temu, da mu je bilo tedaj samo devet let, zelo dobro spominja. Dejal je, da je bil takrat lep dan in da je le nekoliko prej gnal na pašo živino, ki se je mirno pasla v bližini Pesnice in gozda. Seveda ni ve-

del, da tu počivajo partizani, prav tako tudi ni vedela za partizane njegova dve leti starejša sestra Marija. Oba sta bila zamišljena v igro, ko sta nenadoma opazila, da prihaja po cesti večja kolona avtomobilov. Na njih sta seveda opazila oborožene vojake. Tovornjaki so obstali in kmalu se je slišalo povelje, da morata s sestro takoj odgnati živino domov, kar sta seveda tudi storila in pri tem že tudi opazila, kako so se pričeli vojaki pomikati po jarku proti bližnjemu gozdičku. Vojake sta opazila tudi na drugi strani oziroma na koncu vasi, kjer so se prav tako približevali gozdičku.

Z živino še nista bila doma, ko so se zaslišali strelji, vse več strelcov in vmes vpitje, ki ga ni povsem razumel. Prestrašena sta s sestro hitela v kuhinjo ter do danes ne vesta, kdo je spravi živino v hlev. Postalo ga je grozno strah in slišal je, ko so se starši pogovarjali o vojni, o partizanih, ki jih bodo sedaj Nemci vse pobili in vsi, ki so bili doma, so se stiskali v kuhinji v kotu, kajti bali so se, da bi kakšen naboj lahko zgredil svojo pot in bi priletel celo skozi okno. To se seveda ni zgodilo, čeprav je bilo središče boja samo kakih 300 metrov od njihove domačije. Streljanje in vpitje je trajalo vse do noči, ko so pridrevli Nemci v vas. Zelo se jih je bal, kajti videti so bili tako grozni in čutil je, da so to naši sovražniki, čeprav v tistih otroških letih še ni niti prav razumel, kaj pomeni beseda voj-

na. Bal se je, da ne bi tudi njega ali njegovih staršev Nemci pobili.

Kmalu nato je moral njegov oče ter še nekateri drugi vaščani zapreči živino v vozove in kot je pozneje zvedel, je oče moral peljati v Ptuj štiri ubite Nemce, medtem ko je moral sosed Toplak voziti v Ptuj mrtve partizane. Od tedaj naprej je Nemce še bolj sovražil, kajti vedel je, da ubijajo naše ljudi in požigajo naše domove.

Čeprav je od tistega časa preteklo že četrto stoletje, se Janko teh dogodkov še vedno živo spominja, spominja se tistega malega gozdička ob Pesnici, kjer so tedaj rasli mogočni stari hrasti, ki jih danes ni več. Lastnica je namreč kmalu po osvoboditvi dala te hraste posekati za hlobovino. Ti hrasti bi lahko stali še danes in bili kot nema pričča dogodkov, ki nas lahko prevajajo z žalostjo in ponosom; bili bi pričča, kako se je peščica slabo oboroženih partizanov junaske upirala mnogo premočnemu in dobro oboroženemu sovražniku. V spomin na ta dogodek praznuje tudi občina Ptuj svoj občinski praznik.

Danes stoji nedaleč od kraja dogodka lep spomenik, ki bo nas in naše zanamce spominjal na junastvo prvih slovenjgorijskih partizanov, kot so bili bratje Vinko, Mirko in Kostja Reš, Kramberger, Lacko, Osojnik in drugi. Mnogi so padli v tej bitki, drugi pozneje, kajti brez žrtev ni svobode.

FRANJO HOVNIK

Pesniška zbirka »Previharimo viharje« izpod peresa Mateja Bora, znanega slovenskega pesnika, je izšla v času, ko z ničemer ni bilo mogoče preceniti borbene besede, spete v verze. Ob 25. obletnici izida te, za slovenstvo in njegov boj proti okupatorju izredno pomembne pesniške stvaritve, je njenega avtorja povabil na pogovor predsednik RO ZZB Slovenije Franc Leskošek-Luka. Pomenek o času izpred mnogih let in sedanjosti je bil tovariško prisrčen

Karel Milavec iz Kranja se je kar sam oglašil v uredništvu in za ureditev zadev, ki jih obravnava pisca obeh člankov, predlagal:

»Urediti in založiti bi bilo treba več brošur s slikami najpomembnejših objektov in spomenikov iz NOB. Slovensko besedilo pa naj bi bilo prevedeno v glavne svetovne jezike.

Za vzdrževanje nadvse pomembnih objektov in spomenikov NOB naj bi ustanovili poseben sklad, v katerega naj bi zbirali prostovoljne prispevke

podjetij, ustanov in posameznikov. Prav gotovo jih ni malo takih, ki bi radi volje prispevali določene zneske v ta namen.

V zvezi s prvim predlogom je vsekakor treba najprej ugotoviti, kaj je bilo do sedaj narejenega. V zbirki Dokazi je zavod Borec v Ljubljani že izdal devet dokumentiranih del in to: Celjski Stari pisker, V objemu podzemlja, Bolnišnica Franja, Kragujevska tragedija, Mučeniške Begunje, Bela grobnica, Frata, Vražji vrtec ter Križ in zločin. Toda vse to so povečini obsežnejša dela, saj imajo nekatera tudi nad 100 strani, a knjige, ki so v tej zbirki izšle pozneje, kot je na primer knjiga Sveti Urh, so pa res zelo obsežne.

V turistične namene pa morajo biti prirejene drobne brošure, okusno opremljene s slikovnim materialom. Tako je brošuro Bolnišnica Franja založilo turistično društvo Cerkno.

Mladinska knjiga je v tej obliki izdala brošuro »Rog«, sedaj pa je v tisku slična brošura »Urh«. Pripravljajo pa še izdajo brošur Bolnišnica Franja in Begunje.

V Založbi ČZP »Soča« v Novi Gorici je ob sodelovanju in pomoči Mestnega muzeja Idrija izšla brošura Bolnišnica Pavla.

Toda tudi pri teh brošurah manjka tisto, kar je za popularizacijo naše NOB med tujimi turisti najvažnejše. Če že ni mogoče teh brošur prevesti v celoti, potem bi morali biti vsaj povzetek vsebine in podpisi pri slikah prevedeni v tiste jezike

Pot ponižanja in trpljenja

18. avgusta 1943 zjutraj je odšel iz begunjskih zaporov transport 22 zapornikov, namenjenih v koncentracijsko taborišče Dachau. Po več mesecih, ki smo jih prebili med stenami zaporov, vedno pripravljeni, da pridemo na vrsto pred puške, nam slovo od Begunj ni bilo težko, čeprav smo vedeli, da nas čaka še mnogo hudega. Dan pred odhodom so nas iz več sob zbrali v eni sobi in nam povedali, kam gremo prihodnji dan. Vso noč nismo zatisnili oči; spominjali smo se tovarišev, ki so iz celic odhajali na strelišča, v taborišča. Le redki so se vrnili domov.

Vklenjene po dva in dva so nas s kamionom prepeljali na železniško postajo na Bledu in nas z vlakom, ki je takrat vozil na progi Bohinjska Bistrica — Schwarzah, odpeljali proti Jesenicam. Tu so nas opazili delavci, ki so šli na delo v tovarno in nam skozi okna ponujali svoje malice. Pred vlakom sem opazil znanko iz Kranja in jo prosil, naj obvesti mojo ženo, da

sem na postaji. »Za! ne morem. Grem na počitnice na Koroško, je odvrnila znanka. Da, na počitnice, mi pa v tovarno smrti, Dachau!

S težkimi občutki smo zapuščali Gorenjsko in strmeli skozi okna, dokler vlak ni zapeljal v karavanški predor. V Schwarzahu smo presedli na drug vlak, prav tako tudi v Salzburgu. Tam se nam je na poti po dolgem peronu do drugega vlaka množica umikala, kot da bi bili okuženi. Sovražni pogledi so nas spremljali in težko so padali po naš pljuvki, ker so nas vodili vključeno kot »bandite«. Ze v temi smo prispeli v München, presedli na vlak za Dachau in ob desetih zvečer so se za nami zaprla taboriščna vrata.

Dachau je bil za nas le prehodno taborišče, le postaja na poti trpljenja in ponižanja. Kmalu smo spoznali, da so nam gestapovci na Bledu določili še hujšo usodo...

»Domov greste,« so nam po-

vedali po šestih tednih bivanja v taborišču. Tako so nas prepričevali kapoji, tako je dejal esovec, ki je menjal zebraše obleke za civilne. »Domov greste,« je dejal tudi namestnik komandanta taborišča, »in glejte, da boste dobri državljani velikega rajha.«

Prepeljali so nas v münchenske zapore in končno smo spoznali, da ne gremo domov. Bilo nam je vseeno: če nas ne bi pripeljali sem, bi bili v Begunjah že dolgo mrtvi.

Čez nekaj dni so nas razdelili: eni so šli v Maurhausen, drugi v Flossenbürg. To taborišče, kamor sem z več tovariši prispel 8. oktobra 1943, nas je sprejelo z močno burjo. Na prostoru za apel so stali slabo oblečeni in izčrpani zaporniki, ki so se pravkar vrnili s težkega dela v kamnolomih in drugod. Flossenbürg je tako postal naš neprostovoljni dom za leto in pol. Tu je ostalo 1730 Jugoslovancev, ki svobode niso dočakali.

S. Š.

Znižane cene ležalnim blazinam

Sava
TOVARNA GUMIJEVIH IZDELKOV
Kranj

ODLIČNE KAKOVOSTI
V INDUSTRIJSKI TRGOVINI

»SAVA«

PRODAJALNE:

- KRANJ, Maistrov trg 2
- MARIBOR, Trg revolucije 6
- ZAGREB, Gajeva 2/b
- OSIJEK, Augusta Cesarca 29
- SPLIT, Žrtava fašizma 27
- BEOGRAD, Kneza Mihajlova 47
- SARAJEVO, Maršala Tita 15
- SKOPJE, Ljubljanska 14

Radostna OSVEŽUJE IN ZDRAVI

Jogi
NOVA GORICA
MADE IN YUGOSLAVIA

Preden izbereš svojo vzmetnico me dobro poglej: samo mene kličejo **Jogi**

... kajti vzmetnic je mnogo, **Jogi** pa samo tista, ki jo proizvaja **HEBLO**

ALFA STUDIO - 67 - ND 5

SODOBNA OBRAMBNA VZGOJA IN LJUDSKA ZAŠČITA

»Sončni ekspres«

Države, ki so članice pakta NATO, imajo posebne enote, ki so prilagojene za nagel prevoz in pomoč njihovim silam na ogroženih smereh — predvsem na morebitnem grškem, turškem in italijanskem bojišču. Gre za šest pehotnih bataljonov, enoto za podporo in bojno letalstvo. Pehotne bataljone so dodale Velika Britanija, Zahodna Nemčija, Kanada, Belgi-

Vojaška veda in tehnika

ja in Italija. Nekateri izmed teh bataljonov so padalski, italijanski bataljon pa je planinski. Za neposredno podporo pa imajo topniški divizion, četo za zvezo, inženirsko četo in enote za sanitetsko in materialno oskrbo. Bojno letalstvo je vključeno v pet lovsko-bombniških in eno ogledniško eskadro.

Te enote so le še pridobile na pomenu, odkar NATO pakaj daje poseben poudarek klasičnim silam in možnosti, da tudi na evropskih tleh lahko pride do omenjenih vojn, ne da bi se prerasle v splošno jedrsko vojno. V teh državah prevladuje prepričanje, da je mogoče s politiko in strategijo »dejanskega stanja« — kot so storili Izraelci proti arabskim državam — doseči ustrezne uspehe in spremeni stanje v svojo korist. To pa zato, ker se bosta obe strani do skrajnih meja izogibali atomske vojne.

Prve manevre s temi gibljivimi enotami so imeli 1961. leta v Italiji, sedanje pod nazivom »sončni ekspres« pa v Grčiji vzhodno od Soluna. V »sončnem ekspresu« so sodelovali štirje pehotni bataljoni in še nekaj drugih enot, ki so jih bili v Grčijo prepeljali po zračni poti prek Francije, Švice in Italije. Manevra pa so se udeležile razne sile NATO tudi grške enote.

Netržajni top 106 mm

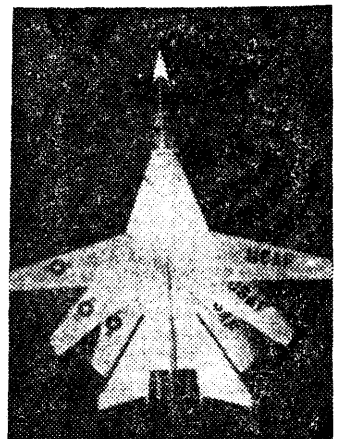
Poglavitno protitankovsko orožje v ameriškem pehotnem bataljonu je netržajni top M 40 (BAT) 106 mm. Slika s topom je posneta

na lanskih manevrih sil NATO v severni Grčiji. Top ima pravzaprav kaliber 105 mm, toda oznako 106 mm nosi zato, da ne bi prišlo do zamenjave s podobnim starim netržajnim topom M 27, ki ne bi mogel prenesti municije tega novega topa. Netržajni top M 40 lahko strelja do 7680 metrov daleč, čeprav je najučinkovitejši pri obstreljevanju ciljev do razdalje 1.400 m, pri obstreljevanju pomičnih ciljev pa do razdalje 900 m.

Letala s pomičnimi krili

O letalih s pomičnimi krili smo že pisali. Imajo jih Američani, pa tudi Sovjetska zveza. Kadar letala te vrste lete počasi, krila povsem

razširijo. Če pa lete s hitrostjo tri tisoč kilometrov na uro, jih stisnejo ob rep in so letala v tem primeru podobna raketam. Pomična krila pa so potrebna zato, ker nadzvočna letala z nazaj pomaknjenimi krili pri majhnih hitrostih ne bi bila dovolj stabilna.

Na sliki vidimo fotomontažo ameriškega nadzvočnega bojnega letala tipa F-111 z različno lego kril.

OB DNEVU JUGOSLOVANSKE VOJNE MORNARICE

Podvodni ogledniki

Z visokega skalovja so opazovalci »modrih« strmeli proti vetrovnemu in temnemu morju. Odkrili pa niso ničesar, kajti morje je bilo prazno.

Dejansko pa morje le ni bilo tako prazno. Neka naša podmornica se je tristo metrov pod vodno gladino počasi bližala obali. Nato je njen periskop rezal morskno gladino in budno »oprezoval« okrog sebe. Nenadoma se je podmornica začela dvigati, vendar le toliko, da je bil iznad vode vrh poveljniškega stolpa. Iz odprtine so začeli lesti nenavadno oblečeni ljudje. Na sebi so imeli gumijaste

obleke z velikimi očali, na nogah pa gumijaste plavuti. Vsakdo izmed njih, ko je prilezel na ploščad podmorničnega poveljniškega stolpa, si je takoj potegnil očala s čela na oči, na hrbet pa si je pritrdil »rezervna pljuča« — kovinske rezervoarje s kisikom — in se prek ograje spustil v hladno vodo.

Vseh je bilo kakih dvajset. Ko so bili že vsi v vodi, je njihov komandir dvignil roko in rekel:

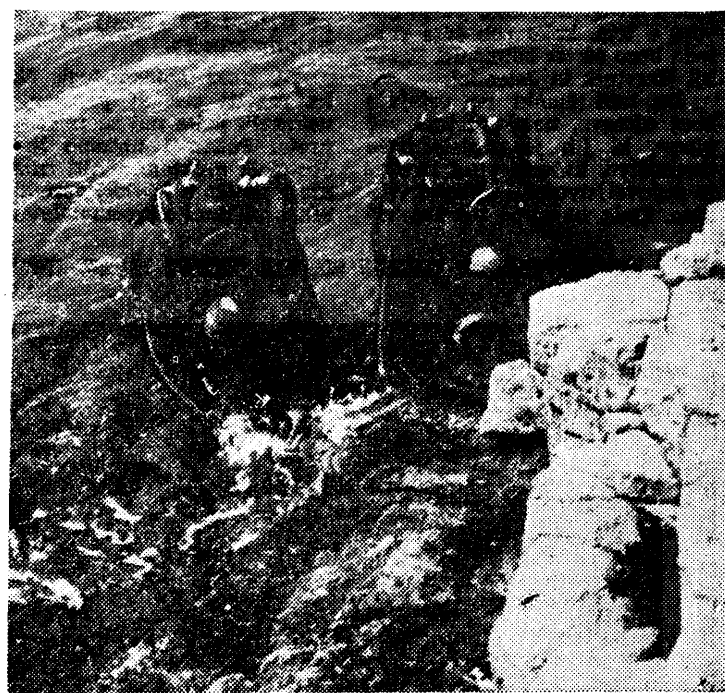
»Držite se odrejene smeri. Čimvečkrat pogledajte na kompas. Sedaj pa naprej!«

Nato se je komandir »ljudi-

žab« z nogo krepko odrinil od kovinskega površja podmornice. Nekajkrat je zamahnil z rokami, potem pa se spustil pod vodno gladino. Vojaki so mu sledili.

Kmalu nato se je pogreznila še podmornica.

Skupina krepkih plavalcev, oblečenih v gumijaste »žabje« obleke, se je tiho bližala obali. Med njimi je bil tudi mornar Davor Belić. Nad sabo je videl penasto morskno površino in odsev mesečine na valovih. Čutil je, kako ga valovi premetavajo sem ter tja. Bal se je, da ga ne bodo potisnili na površino, kar

Podvodna oglednika sta uspešno opravila nelahko nalogo

se nikakor ni smelo zgoditi, zakaj v tem primeru bi ga zagledali opazovalci s kopnega. Zato se je potopil še globlje. Pogledal je na svetlikajočo se površino kompasa in zavil malo bolj v desno.

Nekaj minut kasneje je Davor pod sabo zagledal morskno dno. Od razburjenja je vztrepetal. Na dnu je videl čeri, ki so jih koralke skoraj povsem prekrivale. Obšla ga je želja, da bi se spustil na dno in si odgrgal nekaj rdečkastih koral, vendar tega ni smel storiti. Tokrat jih je opazoval ne kot človek, ki ima dovolj časa, da uživa v njihovi lepoti, temveč kot vojak — podvodni oglednik. Odmeril je globino čeri in ugotovil, da niso tlevarne desantnim ladjam in čolnom, ki bi se bližali obali. Odplaval je še nekaj deset metrov naprej in ko je sklepal, da mora biti že blizu obale, se je potopil globlje, dokler se ni z rokama dotaknil morskega dna. S pestjo je zajel po dnu, nato pa stisnil prste, zavarovane z gumo. Začutil je škripanje. Izza pasu je izvelk posebno pisalo in na ploščici iz pleksiglasa, ki mu je visela okrog vratu, zabeležil s posebnimi znaki: »Ocenjena daljina — 150 metrov od obale. Povprečna globina — 10 metrov. Peščeno dno.«

V boju z morskimi tokovi, ki ga je skušal potisniti na površje, je kmalu priplul do tistega, zaradi česar so ga bili poslani na to nalogo. To so bile železne palice, zabetonirane v morskodno in postavljene posevno proti odprtemu morju. Te osti bi preključale vsak čoln, ki bi prevažal vojske proti obali. Vojak si je skrbno ogledal protidesantne ovire. Opazil je, da je prav blizu obale. Naprej ni smel.

Ko je prenehal plavati, ga je začelo zebsti. Volneno perilo, ki ga je imel pod gumijasto obleko, se je napilo znoja in ga začelo hladiti. Ribica, ki se je znašla pred njegovim licem, je prestrašena zbežala daleč proč od čudnega bitja, ki je bilo prodrla v njeno domovljišče. Davor se je ozrl na osvetljeno številčnico svoje ure. Nekatere izven črne vodne gmote, ki je pred njim, leno križari njihova podmornica in čaka, kdaj se bodo plavalci vrnili. Ko je Davor svojo nalogo končal, je krenil v nasprotno smer. Držal se je določene smeri vse dotlej, dokler ni priplaval do temne podmornice. Tam ga je čakal počitek in topla čaja.

Davor je zaupano mu nalogo uspešno opravil. Odkril je lego in velikost »sovražnikovih« podvodnih ovir.

S. K.

Fotografija z vprašajem

Z veliko mero gotovosti lahko zatrdimo, da je današnja fotografija nastala kmalu po kapitulaciji Italije. Partizani in partizanka, ki pripadajo četi ali vodu, so dobro oboroženi z italijanskim orožjem in večinoma oblečeni v italijanske uniforme. Triglavke so nekaterim od njih še vedno priljubljeno pokrivalo in jih titovke, ki so jih partizani začeli nositi julija 1943, niso mogle spodrinuti. Tudi mitraljeza na tleh sta italijanskega porekla. Pokrajina v ozadju pa nam ničesar ne pove; le približno moremo reči, da je primorska ali gorrenjska. Bralci, poročajte nam o svojih ugotovitvah v zvezi s fotografijo!

Ameriška obveščevalna organizacija CIA je operacijo »Pluto« — izkrcanje na Kubo — zelo skrbno pripravila. V posebnih taboriščih je urila kubanske emigrante, medtem pa je na Kubo neprestano pošiljala manjše diverzantske skupine. Med zadnje ukrepe pred izkrcanjem spada tudi ustanovitev »kubanske vlade v emigraciji«

DRUGA GUATEMALA

Allen Dulles si je prizadeval, da bi proti Kubi uporabili podobno postopek kot proti Guatemali. Na otok naj bi izkrcali legionarje in ko bi ti osvojili mostišče, bi za njimi poslali še emigrantsko vlado. Vlada pa naj bi takoj zatem poklicala na pomoč oborožene sile Združenih držav Amerike. V tem je bilo tudi bistvo načrta »Pluto«, ki ga je bil odobril predsednik Eisenhower. Medtem pa je Bela hiša dobila za novega predsednika Kennedyja, ki pa s takim načrtom ni bil povsem zadovoljen. Toda vodja CIA Dulles ga je naposled le prepričal, da je predvidena operacija za ZDA zelo koristna, hkrati pa zagotovil, da bo akcija uspeša.

Invazijo naj bi izvedli 17. aprila 1961. leta. Te pomorsko-desantne operacije, ki bi jo podprli tudi z bojnimi letali, naj bi se udeležilo pet tisoč legionarjev. Razen tega pa naj bi pred začetkom izkrcavanja »bombniki B-26 napadli strateško pomembne objekte na otoku. V prvem esalonu naj bi bilo 1500 plačancev pod poveljstvom Manuela Artima, agenta CIA. Artim je bil poprej gojenec jezuitske šole in vodja kubanske organizacije katoliških študentov.

Desant je bilo treba izvesti v zalivu Bahía de Cochinos, čigar obale so bile skoraj nenasele. Od zaledja jih je ločil širok pas močvirnega zemljišča in zato so bile nekakšen otok pred otokom. Na tem močvirnem in poraščenem območju je živel nekaj pastirjev, ribičev in ljudi, ki so rezali šoto. Da bi te kraje povezali z zaledjem, so bile mladinske de-

lovne brigade zgradile ceste prek močvirja. Na obali pa sta bili dve letoviščarski naselji, ki so ju sestavljale weekend hišice. Tam pa je bilo tudi vzletišče za lažja letala.

Tisti, ki so pripravljali načrte za invazijo, so dobro preučili kubansko obalo. Ugotovili so, da je ob tem zalivu le malo miličniških postaj in da je najbližja vojaška garnizija šele v osemdeset kilometrov oddaljenem Cienfuegosu. Ameriški vo-

orla. Premočno trka, boben poziva na naskok... Po kratkem premoru pa še tole: »Mesec je rdeč.«

V zaliv Bahía de Cochinos so odplule tri preurejene tovarne ladje »Rio Escondido«, »Houston« in »Atlantic« in dve desantni ladji »Lake Charles« in »Caribe«. Posadke so sestavljali kubanski emigranti. Poveljevali pa so oficirji ameriške trgovinske mornarice, torej »za-sebniki, za katerih postopke vlada ZDA ne more odgovarjati«. Medtem ko je 1500 protirevolucionarjev plulo proti obali, so nad njihovimi glavami krožila letala. Na obzorju pa je bilo videti tudi ameriške rušilce. Tu in tam se je pojavljalo celo periskop neke ameriške podmornice. Napadalci so izkr-

so jih redne enote ostro napadale.

Dogodki na Kubi so po vsem svetu vzbudili vihar nezadovoljstva. Mladina iz Latinške Amerike je napadla ameriška poslaštva in druge ustanove, v evropskih deželah pa so izbruhnile protiameriške demonstracije.

Vojaki in miličniki so več ur vzdržali pritisk invazijskih sil, medtem pa so se osredotočile redne kubanske enote in skupno z miličniškimi bataljoni pripravile nasprotni napad. Iz Cienfuegosa, Matanzas in Cavadonga so proti sovražnikovega mostišča pohiteli pehota, tanki in topništvo. Pomagalo jim je tudi letalstvo, ki je bilo spričo bombardiranja tujih le-

IZGUBLJENI UGLED ZDA

Jose Miro Cardona, ki so ga imeli za predsednika »kubanske emigrantske vlade«, je moral na tiskovni konferenci pojasnjevati vzroke poraza, namesto da bi objavil svojo zmagovo.

»Nikoli nismo pričakovali,« je dejal, »da bomo Castra od stranihi se s prvim udarcem...« Tiskovna konferenca je bila podobna pogrebu. Člani tako imenovanega revolucionarnega sveta so z nje odšli s solzami v očeh. Bili so besni na ameriško obveščevalno službo.

Zaskrbljen pa je bil tudi vodja CIA. »Le kako smo mogli doživeti neuspeh?« se je spraševal Dulles. Saj je vendar imel ljudi, na katere se je lahko povsem zanesel, najsoodnejša vojniska sredstva in »modre svetovalce«, ki so vse skrbno pripravili. In vendar...

Dulles je ugotovil, da je tajna služba pošiljala v Belo hišo vse podatke, ki jih je prejela, in poročila ne glede na to, če so resnična ali prilagojena. Na teh poročilih je bil zasnovan ves načrt za invazijo, napačni podatki pa so pripeljali do napačnih sklepov. Žrtve takega dela pa niso bili le najemniki, temveč je v tej aferi močno škodo utrpel tudi ugled Združenih držav Amerike...

Fidel Castro pri sekanju sladkornega trsa

Operacija »Pluto«

jaški in obveščevalni strokovnjaki so bili prepričani, da bo izkrcanje 1500 legionarjev potekalo nemoteno. Ker jih bodo varovala močvirja, bodo lahko dlje vzdržali. Letališče pa jim bo koristilo za oskrbovanje, kajti napadalci so vedeli, da bodo v zraku imeli veliko premoč. Nato bodo plačanci vdrl v notranjost dežele po dveh cestah še s tanki. Če pa vdor ne bo uspel, potem bo tako imenovani revolucionarni svet iz Bahía de Cochinos zaprosil za pomoč.

Vse to je bilo zasnovano na uradni izjavi, češ da bodo ZDA priznale kubansko vlado, do katere ustanovitve bo prišlo na njenem ozemlju, na Kubi.

»ZELENI CVET KLIČE MODREGA ORLA«

Radijska postaja na Labodovem otoku je zgodaj zjutraj 17. aprila 1961 oddajala nena- vadno sporočilo: »Zeleni cvet kliče modrega

cali tanke tipa M-41 »Walker Bulldog«, minomete in kamione. Piloti legalne kubanske vlade so ugotovili, da so Američani na več krajih okrog otoka osredotočili vojne ladje.

Preden je agenturna radijska postaja dala signal za začetek invazije in objavila razglas begunske vlade »enotam revolucionarnega sveta«, so agenti CIA pripeljali Cardona in njegove »ministre« nekam na Florido, kjer so zasedali za zaprtimi vrati.

Invazijske sile so v Bahii de Cochinos na vseh smereh naletele na hud odpor. Prej so jim bili dopovedovali, kako lepo jih bo prebivalstvo sprejelo in da tudi kubanski vojski že komaj čakajo, kdaj se jim bodo lahko pridružili. Castrov režim naj bi se zrušil kot hiša, sestavljena iz kart. Toda na Kubi so doživeli nekaj povsem drugega. Že prvi miličniki, na katere so bili naleteli, so se borili do zadnjega naboja, medtem ko

tal na dan 15. aprila in v kasnejših dneh zelo oslajeno, vendar je — čeprav številčno šibkejša — pokazalo dobro pripravljenost in odločnost.

Osemnajstega aprila je predsednik ZDA priredil v Beli hiši sprejem za člane kongresa in vlade. Kennedy je bil zelo razpoložen. Poročila iz Bahie de Cochinos, ki mu jih je bil posredoval Dulles, so bila ugodna. Med sprejemom pa je k predsedniku pristopil eden izmed vojaških strokovnjakov in mu povedal za pravo stanje. Kennedyjevega zadovoljstva je bilo v hipu konec. Takoj po polnoči so člani vlade imeli seznatek, na katerem so jih seznanili s položajem in s prvimi porazi najemniške vojske.

Devetnajstega aprila se je morala glavnina najemnikov umakniti v močvirja, od koder so nekatere legionarje takoj, druge pa v naslednjih dneh odpeljali v ujetništvo.

Manevri NATO

Pred kratkim je zapokalo ob jugoslovanskih severnih in južnih mejah. V Furlaniji in Julijski krajini so bili manevri italijanske vojske po dispozicijah iz poveljstva NATO, v severni Grčiji pa kombinirani manevri sil NATO (ZDA, Velike Britanije, Belgije, Italije, Grčije, Kanade). Obenem so se v Trstu sestali najvišji predstavniki vojsk iz dežel, ki so članice Severnoatlantskega pakta, med katerimi je bil seveda tudi vrhovni poveljnik NATO, ameriški general Lemnitzer.

O naključju ni mogoče govoriti. Tudi se ni mogoče izgovarjati na običajno preverjanje sposobnosti NATO oziroma nacionalnih armad. Če bi šlo za to, potem bi bili manevri lahko na primer kje drugje: v srednji Italiji ali Južni Grčiji. Toda bili so v neposredni bližini jugoslovanskih meja, razen tega pa so se visoki generali NATO sestali ravno v Trstu, mestu, ki ne slovi po takšnih sestankih, je pa blizu jugoslovanske meje.

Grški vojaški režim, ki je prišel na oblast aprila letos, seveda nenehno opozarja na »komunistično nevarnost«. Po mnenju grških generalov naj bi komunistični ali slovanski val grozil deželi, da jo odplavi z obal Egejskega morja. Potemtakem je treba komunističnim »sovražnikom« pokazati svojo vojaško moč in sposobnost. Obenem pa tudi vodilni predstavniki NATO mislijo, da je tako mogoče podpreti fašistični generalski režim v Grčiji, ki ni priljubljen niti na Zahodu.

Manevri na severu potekajo ob meji, ki je gotovo ena najbolj odprti na svetu, ob meji z državo, ki si prizadeva razvijati najboljše sosedske odnose in ki krepi mir v svetu.

Čuden razvoj v NATO (odstop Francije in dve fašistični članici: Portugalska in Grčija), manevri in generalski sestanki v Trstu so pravzaprav provokacija, ki pa se je izjalovila, saj ni dosegla niti umišljenega cilja.

Atentat na »führerja«

Znanstveniki so ugotovili, da z duševnim stanjem Adolfa Hitlerja ni bilo vse v redu. Podobno je bilo tudi z večino njegovih sodelavcev. Toda druga svetovna vojna ni zadala smrtnega udarca nacizmu in fašizmu, marveč sta se kmalu pojavila v novih oblikah. Včasih pa kar v starih. Nacizem kot politično gibanje se je iz Zahodne Nemčije razširil drugam — tudi v Združene države Amerike. Tamkajšnja nacistična stranka je res zelo slabotna, toda že njeno delovanje dokazuje, kam lahko pripelje fanatizem enega človeka in kako nespametno je, če se oblast ne zmenijo za takšne pojave, češ da niso nevarni.

Do konca avgusta so v ZDA imeli svojega »führerja«: Georgea Lincolna Rockwella. Potem pa je postal žrtev atentata. Ubil ga je njegov najožji sodelavec John Patler.

Zanimivo je, kako življenjska pot Georgea Lincolna Rockwella spominja na Hitlerjevo. Rodil se je leta 1918 v Bloomingtonu (Illinois). Za šolo ni bil preveč navdušen, ker je raje

Razgledi s 46. vzporednika

pohajkoval in prebiral stripe. Toda prišel je tako daleč, da se je vpisal na univerzo. Oženil se je še zelo mlad, toda tudi za družinsko življenje ni imel smisla: to dokazuje, da se dve nadaljnji poroki in sedem otrok, za katere se ni zmenil.

Potem je prišla druga svetovna vojna in Lincoln Rockwell je postal pilot na Pacifiku. Po vojni je poskušal, da bi se uveljavil kot slikar oziroma vsaj risar stripov, toda v njem je bilo premalo nadarjenosti. Nekaj časa je izdajal list za vojaške »U. S. Lady«, ki pa je kmalu propadel. Potem je prišel odločilni čas njegovega življenja. Izbruhnila je korejska vojna, bil je mobiliziran in spet se je znašel na fronti. Tam so mu prišle v roke razne pronacistične revije in brošure, ki jih je navdušeno prebiral. Sklenil je, da postane nacist in da čimprej prebere nacistično sveto pismo — Hitlerjev »Mein Kampf«.

Ko je prebral to mojstrovino fanatičnega norca, je čutil, da je preroden, »hipnotiziran in popolnoma spremenjen«. Ugotovil je, da je »nacist z dušo in telesom, obojevalec največjega genija na svetu v zadnjih dva tisoč letih — Adolfa Hitlerja«. Seveda ni maral, da bi bil preroden in hipnotiziran čisto sam. Zato je ustanovil stranko. Najprej se je imenovala »Svetovna zveza nacionalsocialistov svobodne pobude«. Bilo je leta 1958 in Lincoln Rockwell je moral stranko voditi ilegalno. Prava tla za svojo dejavnost je našel v državi Virginia, kjer so zmemor za »demokracijo in pravico«, če gre za belce. Rockwellu so dovolili stranko in v Arlingtonu si je omislil sedež. Ime je spremenil v »Nacionalsocialistično stranko ZDA«, sedež organizacije uredil v nacistični glavni stan, omislil si je uniforme po Hitlerjevemu vzoru, telesne stražarje esesovskega tipa, kljukaste križe na rokavih rjavih srajc, rdečo zastavo s kljukastim križem itd. Glede tega mu domišljija ni ravno preveč delovala.

Kakšen je bil program stranke? Uničenje Židov, komunistov in vseh izdajalcev. George Lincoln Rockwell je bil prepričan, da bo že leta 1972 postal predsednik ZDA. Rekel je, da bo tedaj vse »Žide, komuniste in druge izdajalce vrge v plinsko celico«, kitajski problem pa rešil nekaj sekund po prihodu v Belo hišo: prišil bi ga na gumb, odvrnil atomsko bombe na Kitajsko in tako zadevo hitro uredil. Govoril je, da se bo z letalom vozil nad New Yorkom za Hitlerjev rojstni dan in z dimom risal kljukaste križe po nebu. Hotel je tudi postati »führer« svetovnega nacizma in tega na njegovo veliko žalost niso storili na svetovnem nacističnem shodu v Londonu leta 1962.

Govoril je, da ima na tisoče pripadnikov po vseh večjih ameriških mestih in da bo zmaga kmalu njegova. Toda kongresna komisija za preučevanje protiameriške dejavnosti je ugotovila, da je članov nekaj deset in da stranka državi ni nevarna, češ da se omejuje na izgrede in nered, pri čemer nosijo »kameradi« nacistične uniforme. Zanimivo je, da so na Rockwella in njegovo stranko grdo gledali celo drugi skrajneži v Ameriki, tako na primer leta 1949 ustanovljena »Stranka nacionalnega preporoda« in zloglasna »John Birch Society«. Toda marsikdo ga je tudi podpiral. Sicer ne bi mogel izdajati brošur, tiskati lepakov, kupovati uniform, plačevati najemnine za sedež stranke, telesne stražarje itd.

Na Lincolna Rockwella so že nekajkrat naredili atentat, toda ubil ga je njegov sodelavec John Patler. Ta je bil še zelo mlad, ko se je pridružil Rockwellu. Prej je v New Yorku vodil ekstremistično organizacijo belcev »Kill« (»Ubijaj!«). Ko je postal član ameriške nacistične stranke, je kmalu prevzel »ministvo za propagando«, se pravi, da je postal nekakšen »Goebbels«. Toda kazalo je, da »Goebbels« polagoma izpodiriva »Hitlerja«. Patler je postal bolj pristihi bolj priljubljen kot Rockwell in zato ga je »führer« izključil. V trenutku izključitve je bil Patler četrti človek v stranki.

Maščeval se je zelo hitro. Ko se je Rockwell pripeljal pred sedež stranke v Arlingtonu, je počilo. Avtomobil se še ni ustavil, ko so se vrata odprla in Rockwell je padel ven. Ugotovili so, da sta krogli prebili sprednje steklo na avtomobilu in zadeli Rockwella v prsi. Čez nekaj trenutkov je bil mrtev.

Ena izmed Rockwellovih brošur se je imenovala »Morilec je zgrešil vodjo«. Toda Patler je dobro meril. Zdal je delovanje ameriške nacistične stranke za nekaj časa zamrlo, toda glede na izredno blagohotno stališče oblasti je mogoče pričakovati ponoven »preporod«.

STANE IVANC

Gradnja »Ceste AVNOJ«?

Mladinci sarajevske občine Vogošče so predlagali, naj bi cesto Bihac—Jajce imenovali »Cesto AVNOJ«, gradile pa naj bi jo mladinske delovne brigade iz vse države. Predlog bodo poslali centralnemu komiteju Zveze mladine BiH.

Knjiga o narodnoosvobodilnem boju v Gornji Vipavski dolini

Izid knjige pod naslovom »Gornja Vipavska dolina v narodnoosvobodilni vojni« (Izdal in založil občinski odbor ZZZ NOV Ajdovščina, maj 1967, str. 169 + III) je vzbudil pričakovanje, da se bo Gornja Vipavska dolina pridružila nekaterim slovenskim pokrajinam ali krajem, ki podobna dela že imajo. Pričakovanje je izviralo iz dejstva, da so knjigo pisali na podlagi gradiva, ki ga je v letih 1960—61 zbiral na te-

renu oddelek za spomeniško varstvo pri Goriškem muzeju in ki ga je kasneje dopolnjeval in preverjal s pomočjo organizacij ZZZ NOV Zavod za spomeniško varstvo Gorica. Zbrano in obdelano gradivo naj bi služilo za pisanje zgodovine NOB na področju ajdovske občine, ki naj bi izšla v knjižni obliki. Takrat pa ni bilo ustreznega denarja in čakati je bilo boljših časov. Da pa ne bi ostajalo zbrano gradivo mrtvo in le deloma uporabljivo, si je lansko leto zadal občinski odbor ZZZ NOV v Ajdovščini nalogo, da ga izda del v knjižni obliki in tako izdane knjiga naj služi predvsem mladini, medtem ko bi pregled celotne NOB na Ajdovskem pripravili v naslednjih letih.

Zal, da že prvi bežni razgled po knjigi, na katero se je s polnim imenom podpisal Lojze Bizjak, ne izpolni pričakovanj, dasiravno je v uvodu zapisano, da se je »pristopilo k delu z zavestjo odgovornosti in iskrenosti, ki je pri takem delu tako potrebna«. Če samo dejstvo, da se nekdo imenuje za avtorja dela, ki je v pretežni meri in v daljšem časovnem razdobju nastalo kot rezultat napornega terenskega dela, kaže na obilo samozvesti in nekritične presoje lastne udeležbe pri pisanju oziroma sestavljanju knjige, Bizjak je sicer gradivo iz topografije mestoma kompiliral in nekaj tudi dodal, vendar nikjer ne na podlagi podatkov iz lastnega proučevanja in spoznavanja NOB. Izvirnejši so le podatki o starejših zgodovinskih obdobjih, ki jih je podal za nekatera starejša in večja naselja v Vipavski dolini. Tako lahko najdemo nekaj paberkov o Ajdovščini in Vipavi, toda v knjigo ne sodijo, poleg tega pa so primitivni. Dovolj bo, če jih ilustriramo le z enim primerom: »Na Kovačevsu je cela nekropola iz poznega letena. Odkrili so jo pri kopanju vinograde. Izkopane predmete so raznesli na vse strani, največ jih je šlo v avstrijske muzeje, pod bivšo Avstrijo. Nekaj se jih je še ohranilo in so bili predani Goriškemu muzeju. Nekaj pa jih je gotovo še pod zemljo. O tem je bil obveščen ljubljanski muzej. Kraj si je ogledal tudi dr. Kastelic, vsako izkopavanje brez strokovnega vodstva pa je seveda prepovedano« (str. 56, 58). Sicer pa se je le težko iznebiti vtisa, da je Bizjak, v topografiji izpisane podatke za objavo v svojem delu le malo stilistično preoblikoval. Zapisek o etapni kuhinji v vasi Lozice (str. 98) se zdi, kot da ga je terenska ekipa pravkar zapisala, saj ima vse tiste podatke iz topografskega raziskovanja, ki zaenkrat v tako knjižno obliko ne morejo soditi. Takih mest, je veliko in kažejo, na brežvirnost, sestavljalca, da iz zbranih podatkov izluščil dejstva in ustvaril stvarnejši tekst. Oglejmo si še zapisek o vasi Col, ki je bila poleg gestapovske tudi belogardijska trdnjava, kot pravi pisec. Če smo točni, potem moramo na Colu govoriti o domobranščini, ker je slovenska belogardijska korec s kapitulacijo Italije. Tako piše o aprilski ofenzivi leta 1942 na Nanos: »V tej ofenzivi je vojska italijanska posadka s Cola zasedla zahodno in severno pobočje Nanosa. Vzhodno pobočje je zasedla divizija iz Postojne, južno pobočje pa vojskovo iz Vipave. Ofenziva na 60 partizanov se je udeležilo 6000 italijanskih vojakov. Domačin s Cola, fašist Ivan Hladnik, je vodil italijansko vojsko, ki je bila nastanjena na Colu, v tem napadu na partizane« (str. 87). In s tem smo zopet priča preveč enostavnega interpretiranja podatkov, ki so bili na terenu zbrani »ot usti v ir«.

Knjiga se odlikuje po konfuoznosti, čeprav naj bi zmerno reševala številna pomanjrlja, na katere je tekst porazdeljen. Avtor je zmerno povzročil zato, ker se že ob samem začetku pisanja ni odločil, ali naj gradivo prikazuje kot kroniko posameznih vasi, ali pa ga strne v celotno kroniko področja. Stori ni niti eno, niti drugo. Zato pa je med tekstom veliko zamešanega kronološkega zaporedja, preskakovanj od pojma k pojmu, ponavljanja istih itd. Ko avtor neke na začetku po osebnih spominih privojuje o prihodu Nemcev v Maribor aprila 1941. leta, že s kratkim pasusom potrdi vso tisto nedolžnost izhodšč, s katero se je lotil pisanja. Pri izkoriščanju gradiva, ki je nastalo na podlagi terenskega dela

je treba postopati vsekakor zelo pazljivo in kritično, saj gre pretežno za ustne vire. Kljub preverjanju se vrine prav gotovo veliko napak. Zato je napadeti podatek, ki govori o ustanovitvi rajonskega odbora KPI za Vipavsko 10. oktobra 1919 na Gočah (str. 33) nastal že v zapisnih topografijah. Prav gotovo pa bi bila naloga interpretiranja teh zapisov, da bi znova preverjal. Bizjak tega ni storil, ker sicer ne bi gornjske podatke sprejel kot gotovo dejstvo, ni namreč pomislil, da je KPI nastala šele v začetku leta 1921. Ko piše o občinskih volitvah na Slapu pri Vipavi leta 1924 (str. 15) pove, da je takrat z veliko večino zmagala KPI, medtem ko je NJ dobila le 39 glasov. V uvodu beremo, da je knjiga namenjena predvsem mladini, zato me zanima, kaj bo mladi bralec razumel pod to in še katero nerazumljano kratko. V knjigi je tudi nekaj pravopisnih in tiskarskih napak.

Če strnemo našo oceno knjige v zaključno misel, moremo ugotoviti, da je knjiga lep primer, kako zgodovine naše NOB ne smemo pisati. Po več kot dvajsetih letih obstoja historiografije našega boja smo prešli že mnoge začetniške faze pisanja in interpretacij, danes tudi obstajajo posebne znanstvene ustanove, ki proučujejo to obdobje naše zgodovine in pri tem rabijo vsa ustrezna merila modernega zgodovinopisja. Prav zato močno čudi tak začetniški poskus, kot ga predstavlja z Bizjakovim imenom podpisana knjiga o narodnoosvobodilnem boju v Gornji Vipavski dolini. Prepričan sem, da bi vsaka predhodna strokovna recenzija tipkopisa odklonila natis v obstoječi obliki. Če pa smo še praktični, dodajmo, da je danes tiskanje knjig precejšnja investicija, zato naj izhajajo le kvalitetna dela.

Poročanje in ocenjevanje Bizjakove knjige nam znova vsiljuje željo, da bi tudi na Goriškem v najkrajšem času prišel strokovni organ z vso zavzetostjo in natančnostjo raziskovati narodnoosvobodilni boj in ustvariti delo, ki ga danes vsi želimo. Le natančnost in nikakor ne improvizacija, nam bo veliko povedala o slavnih dneih naše preteklosti in mlajši rod jih bo znal še bolj ceniti.

Branko Marušič

KINO SPORED

- KINO »UNION«, CELJE
od 12. do 15. 9. »Čudoviti svet bratov Grimm«, ameriški barvni, ob 18 in 18. 9.
- od 12 do 15. 9. »Ljubezenski primer«, jugoslovanski film, samo ob 20
- od 16. do 19. 9. »Rdeča puščava«, italijanski barvni film
- KINO »METROPOL«, CELJE
13. 9. »Zločin v deklinskih sobah«, češki film
- od 14. do 18. 9. »Revolvers Clay«, italijanski barvni film
- KINO »DOM«, CELJE
13. 9. »Zlata stekla«, ital-ameriški barvni CS
- od 14. do 15. 9. »Ekspres polkovnika Ryana«, ameriški barvni CS
- od 16. do 21. 9. »Poslednji Mohikanec«, španski barvni CS
- KINO »POHORJE«, SLOVENSKE KONJICE
13. in 14. 9. »Kritična točka«, ameriški film
- 16. in 17. 9. »Ona in njeni možje«, ameriški barvni film
- KINO »SVOBODA«, SLOVENSKA BISTRICA
13. in 14. 9. »Dolge ladje«, ital-jugoslovanski CS barvni film, predstave dnevno ob 20.
- ob 15. do 17. 9. »Samba«, španski barvni film, predstave v petek

Imeli smo ljudi...

MARIJA LOVKO

V Cerknici je v 81. letu starosti umrla tovarišica Marija Lovko - Koprivčeva, mati cerkniškega organizatorja vstaje in prvoborca Ludvika Iškica - Bogarja. Pred mnogimi leti se je iz Viševke v Loški dolini prisojila v Cerknico h kolonijarju Lovku, županu in naprednjaku-socialistu. Moč ji je umrla davno pred drugo svetovno vojno in ji zapustila težko družinsko breme, pa tudi zavest borbe za delavske pravice. Med vojno je bila njena hiša središče upora in varno zatočišče ilegalcev, aktivistov in partizanov. Okupator ji zato ni prizanašal. Umoril ji je pastorka Otona, najhule pa jo je prizadel smrt sina Ludvika, ki je padel blizu Cerknice, zalet od krogle domačega izdajalca. Izguba tovarišice Lovkove je hudo prizadela njene nekdane sodelavce. Njo in njen velik prispevek pri izgradnji socializma bomo ohranili v trajnem spominu.

TONČKA TAVŽELJ

Ni še uvelo evet-je na grobu tovarišice Lovkove, ko je po hudi bolezn umrla tudi njena sosedka Tončka Tavželj. Mam, aktivistka in borilka, odklikovana z medaljo za hrabrost in redom zasluži za narod II. stopnje. Rojena na Celnarjih je živela življenje kmečkerega otroka. Trdo delo na skopi hribovski zemlji ji je razvilo uporniškega duha. Na svojem novem domu v Cerknici pa jo je čakalo še težje delo, saj je s svojim možem preživljala tri otroke. Med okupacijo je bila njena hiša odprta vsem aktivnim in borčim. Moža so ji kmalu odpeljali v taborišče, kjer je umrl. Otroke je oddala v varstvo drugim ljudem in leta 1944 odšla v odred. Postala je borka, nato bolničarka in kuharica v partizanski bolnici. Po vojni — demobilizirana — je bila šele leta 1950 — se je posvetila izoblikovanju in političnemu delu. Praporci, venci in številno spremstvo so povedali, kako radi so jo imeli borce in drugi občani.

Partizanska ljudska pesem

MATIJA SKRABA-BARJANSKI:

BARJANSKIM ŽRTVAM

Mlade, polne želja, upov in življenja, pokrila črna je barjanska zemlja. Zamrl so glasovi, prezir vaš bil je molk — le z maščevanjem bo poplačan dolg.

To pesem je Matija Skraba napisal v spomin šestnajstim žrtvam, ki jih je skupina belozast. distov — vodil jo je Frakelj Skalar — ustrelila 28. novembra 1943 na Barju. Kakih deset metrov od kraja, kjer so bile žrtve ustreljene, stoji danes spomenik.

MATIJA SKRABA-BARJANSKI:

IZDAJALEC

Tujec je planil na našo zemljo, priliznjeno stisnil izdajalcu roko. Tujec roparsko pleni, požiga, mori, izdajalec v senci njegovi stoji.

Kaj prihuljeno plaziš se, izdajalec, na dvanaesto pomika že se kazalec. Mrtvi so dragi, požgani domovi, preklestvo nad tabo so mnogi grobovi.

Brez mater, očetov je nešteto otrok, moža išče žena, zaman je njen jok.

A dvignil se narod je, trden, jeklen, uničen, sovrag, boš, čeprav si strupen.

Med italijansko ofenzivo julija 1942 so fašisti požgali Iško vas in Gornji Ig in ustrelili 73 domoljubov. Eden glavnih krivcev tega pokola je bil župnik Milavec, ki živi danes neke na Zahodu. — Avgusta 1942 smo v Gornjem Igu našli zadnje počivališče žrtve. V spomin nanje in te strašne dogodke sem napisal pesem »Izdajalec«.

MATIJA SKRABA-BARJANSKI:

SPLETALA DEKLICA VENČEK

Spletala deklita venček, deklita črnih oči, zraven si pela je pesem, oja pesem o lepših je dneh.

Pela je deklita pesem, ponosno je zrla v svet: trpeči ti narod slovenski, kmalu ti boš oti!

Se narodu bliža svoboda, zasijal nam lepši je dan, narod vesel je in srečen ker Tito je stopil na plan.

Pesem je bila napisana v juliju 1944.

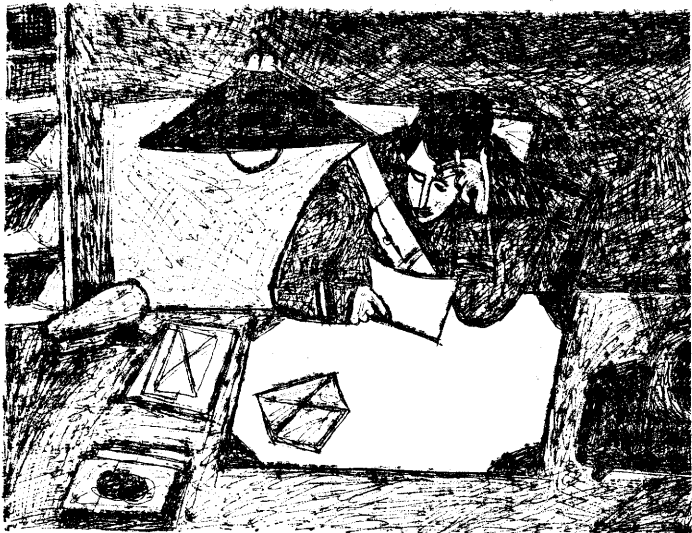

IVAN MUKUTIN

Izza kulis fašistične policije

Ko je Mussolini šel skozi moj sektor, me je sosed na levi ali desni strani opozoril, da moram drugam, kjer bo spet šel mimo. Prav tako bi jaz moral to obvestilo prenesti sosedu. V začetku sem to nalogo izvrševal, ko pa sem spoznal, da je sosed nekakšen zagrizenec, sem obveščanje opustil in ga brez potrebe pustil dolgo čakati na kraju, kjer ga niso potrebovali. Pač pa sem obvestil naslednjega. Ko so me zaradi tega klicali na odgovornost, sem se izgovarjal, da sva s zagrizencem sprta in da se zato z njim nočem niti pogovarjati več.

Potem sem začel izkoriščati to, da so nam kazali slike naših načelnikov med slikami sumljivih ljudi. Njihove obraze sem si s slik še posebej zapomnil. Kakor hitro sem v gneči zapazil koga izmed njih, sem se mu približal od zadaj in mu pod suknjičem naperil pištolo v hrbet, nato pa sem ga požval, naj mi sledi v najbližjo vežo. Tam sem ga najprej preiskal, če ima pri sebi orožje. Seveda ga je vsakdo imel. Sledilo je ogroženje z njegove strani, vsekakor se je skliceval, kdo da je, jaz pa sem mu pregledal dokumente. Moja je ugovarjal, jaz pa sem se izgovarjal, kako sem videl slika njegovo sliko med slikami sumljivih ljudi, kar je bilo resnično.

Vse to sem počenjal, da bi se rešil te zoprne službe, kjer nisem mogel koristiti boju naših ljudi proti fašizmu. Kljub temu dolgo nisem uspel. Zato sem se lotil še nečesa...

Nekje sem si kupil majhen kompas. Z njegovo pomočjo sem vsak večer usmeril svojo posteljo tako, da sem imel glavo na severu, noge pa na jugu. Seveda sem zaradi tega moral svojo posteljo pomikati iz vrste. Pri tem sem navadno zbudil vse, ki so spali v isti sobi kot jaz. Začudenjali so rohneti in ugovarjati, me spraševati, zakaj počenjam take neumnosti. Jaz pa: Ne morem spati, če nimam glave obrnjene natanko proti severu, nog pa proti jugu...

Poleti smo bili oblečeni v lahke obleke, ker je bilo vroče, toda pod suknjiči smo morali obvezno nositi pištole. Nekateri med nami pa so jih kljub temu puščali doma, ker se jim jih ni ljubilo nositi. Zato so nas nadrejeni večkrat nadzirali, ali smo oboroženi ali ne. Tudi mene je nekega dne neki fašistični oficir od zadaj z roko pogladil po zadnji plati, da bi tako potipal, če imam pod suknjičem pištolo ali ne. Jaz pa sem se jezno obrnil in mu zabrusil:

«Gospod, nisem eden izmed tistih, ki jih vi najbrž iščete. Poiščite si raje koga drugega!»

Oficir je osramočen izginil, zvečer pa sem moral zaradi tega dogodka spet na zagovor. Komisar je kričal nad menoj, jaz pa sem brez besed stopil za njegov hrbet in ga z roko pogladil po zadnjici, tako kot je mene fašist. Nato sem ga vprašal, če bi mirno prenašal tako božanje. Zdal je komisar brž spremenil smer svojega napada. Vprašal me je, ali sem vedel, da je človek, si me je pogladil, eden izmed naših. Seveda sem zanihal, da bi ga poznal...

Končno jim je bilo mojih norčij le preveč. Nekega dne so me v spremstvu agenta poslali na pregled k psihiatru. To sem zvedel šele tedaj, ko sva bila pred psihiatrovo ordinacijo.

Mož me je spraševal in zasliševal, zanimalo so ga različne zadeve o moji rodbini, tudi zelo smešne, da sem se komaj vzdržal smeha, ko sem ga poslušal. Trudil sem se, da bi mu odgovarjal kar se da bolj neumno, ko pa je končal, sem zahteval od njega potrdilo, da nisem blazen. Prosil sem ga, naj na potrdilo udari čimveč pečatov in napiše nanj diagnozo v latinščini.

Se isti večer sem odpotoval v Bologno, pismo o mojih neumnostih pa so poslali za menoj kasneje.

V Bologni smo se na policiji smejali, kadar sem jim pripovedoval, kako sem se znebil zoprne službe v Rimu, in ko so pripovedovali, kaj je vse pisalo v dopisu iz rimske policije. Potrdilo o tem, da nisem blazen, pa sem shranil za spomin.

Tista dva meseca, ki sem ju preživel v Rimu, pa sem kljub temu temeljito izkoristil. Seznanil sem se namreč z nekaj ljudmi, ki so mi poznale veliko koristili pri zbiranju podatkov. Ti ljudje so bili, ali čvekači in hvalisavci ali pa hezadovoljnejši iz različnih, velikokrat povsem osebnih razlogov. Prek njih in z njihovo pomočjo pa sem zvedel še za druge, njim podobne ljudi, ki so bili pripravljeni marsikaj povedati.

VII.

Po vrnitvi iz Rima sem nekaj časa opravljal enake opravke kot prej, konec 1932 ali že v začetku 1933 pa se je končno le uresničila moja davna želja — sprejeli so me k pisemski cenzuri.

Vsak večer smo šli na poštini urad in tam izbrali pisma, poslana na sumljive naslove ali od tam sprejeta. Pisemska cenzura je bila tudi v fašistični Italiji uradno protizakonita in protidržavna, zato so zanj vedeli le redki poštini uradniki.

(NADALJEVANJE)

»OČKA OREL« IZ BASKE GRAPE

Baška grapa... Kako zaživo spominim ob tem imenu, pa tudi ob imenih vasi Koritnica, Znojle, Obloke, Zakoja, Rut, Grant, Kal, Stražišče in drugih, ki jih obkrožajo Porezen, Koja, Črna prst, Koritniška gora, Jalovnik. Domačin in pisatelj France Bevk je v knjigi »Smrt pred hišo« lepo označil te gore: »Gori je ime Osojnik in je po svoji strmini sestra sosednji gori.«

Nekdanji partizani IX. korpusa se spominjajo borb v Baški grapi pred 23 leti. Takrat smo štiri dni in noči neprenehoma napadali železniško progo, jo razstreljavali, rušili bunkerje in postojanke. Zapoler, Pranger, Mohorc in druga imeña so nam ostala v spominu. Še vedno vidimo tri sovrane tanke, ki so se megle nega jutra privlekli po cesti iz Mosta na Soči. Partizan — ostrostrelec je s protitankovsko puško zadell prvi tank, ubil oficirja in šoferja, tank pa je onesposobil za borbo. Druga dva sta se obrnila in hitro odpeljala.

V knjigi »Slovensko Primorje in Istra« piše na strani 348: »Baška grapa je že imela svoje fante v partizanih, ljudstvo jih ni moglo zapustiti. 2. septembra 1942 so prišli novi italijanski pozivi v vojsko. 3. septembra 1942 je odšlo prvih 7 mladev z Jankom Baškim, ki se je tudi moral umakniti v strogo ilegalo, v gozd. Imeli so na Obloškem vrhu svoje šolske taborišče in svojo obveščevalno službo. Do konca oktobra je to taborišče dalo 40 mož v čete bataljona »Simona Gregorčiča«.

Kdo so bili prvi, ki so v Baški grapi govorili »Smrt fašizmu, svoboda narodu!«? Kdo so bili mladinci, ki so se zgodaj pridružili bojem za svobodo? Ob 25. obletnici odhoda prvih fantov k partizanom moramo to zapisati.

Obiskali smo tovariša Miho Brovca-Breza na njegovem domu v Koritnici. Dobili smo ga na klancu za hišo, obrtega na bergli. Že po prvih besedah smo bili v središču spominov na dogodke iz NOB. Čeprav so bergle, na katere se je opiral, znak prestanih naporov v borbi, se mu v živih očeh še vedno bliska ista uporna iskra kot pred petindvajsetimi leti. S to varštem, ki je prav tako prišel z nami zaradi spominov na

delovanje tovariša Brovca iz vasi Koritnica, pozorno zapisujeva pripovedovanje. Le za hip je tovariš Brovca prenehal. Takrat smo ga pozorno pogledali. Kje smo že videli nekoga, njemu podobnega? V spominu se utrne prizor iz filma »Na svoji zemlji«. Saj je tovariš Brovca-Breza cel Očka Orel! Kako globoko je pisatelj Ciril Kosmač poznal ljudi. Taki aktivisti in kasneje partizani so bili po gorskih vaseh — stebri oboroženega odpora. Na Koritnici v Baški grapi je bila vsa vasa — z Brovčovo družino — središče upora. Naj z živo besedo pripoveduje Brovca sam:

»Prvi organizator v tem delu Baške grape je bil Andrej Brovca-Janko. Podbregarjev iz Spodnjega Bukovega, ki je prišel k nam v avgustu 1941. Za oborožen upor je organiziral tudi v delu Cerkljanskega. Dne 17. septembra 1941 sva s tovarišem Brovčom odšla na sestanek v Nemški Rut k Stenderju, po domače »Pri Puču«. Govorili smo o zbiranju orožja za partizane. Kasneje so mladinci te vasi poslali 11 pištol »gaserca«. Te pištole — bile so iz skrivališča Simona Kosma — je na vozu pripeljal mladinec Lado Kemperle. Skril jih je pod sedež. Spotoma so se mu pridružili trije fašisti. Čeprav nerad, jih je vzel na voz. Če bi bili vedeli, da sedijo na pištolah, namenjenih partizanom...

V februarju 1942 je prišel na Primorsko Kovač Albin-Jaka, Prajnarjev iz Hudajužne. Za NOB je Jaka organiziral gornji del Baške grape.

Ljudje v Baški grapi so sovražili okupatorja in fašiste.

žino iz NOB pomembni predvsem trije dnevi: 8. septembra 1942 je s sinom Domicijanom odšel k partizanom, 13. septembra 1942 so fašisti izropali in zažgali domačijo, 29. septembra 1942 so fašisti odgnali v internacijo ženo in dve hčerki.

Tudi drugi domačini Koritnice ne bodo pozabili 13. septembra 1942. V vas je pridrevlo 50 fašistov. Sli so naravnost v Brovčovo hišo. Doma je bila samo hčerka Vera. Fašisti so vprašali po očetu in bratu. Preiskali so vso hišo, vendar ju niso našli. Nato so odšli na Grahovo. Spotoma so pretepli štiri domačine. Na Grahovem je fašistom neka ženska očitala: »Če boste tako neprizanesljivo ravnali z ljudmi, bodo vsi odšli k partizanom.« To je fašiste razkačilo. Napili so se vina in odvihrali nazaj na Koritnico. Obkrožili so Brovčovo domačijo, jo polili z bencinom in jo zažgali. Hčerko Vero, ki je hotela rešiti nekaj obleke, je fašist hotel živo pahniti v ogenj. V hlevu so zažarele tri krave, dve kravi in dva prašiča pa so rešili alpini, ki so prihiteli »na pomoč«. Seveda so kravi in prašiče rešili zase... Ob prihodu alpinov so fašisti odšli proti Fodbrdu.

Domačija tovariša Brovca je bila prva domačija na Tolminskem, ki so jo požgali fašisti. Vendar ta podvig ni zavrnil osvobodilnega gibanja prebivalcev Koritnice, ki je bila vse do osvoboditve središče oboroženega upora v tem delu Baške grape.

Ob 25. obletnici odhoda prvih domačinov v partizane pripravljajo na Koritnici spominsko srečanje prvih partizanov in aktivistov. Ki se jim bodo pridružili vsi tisti, ki so se kasneje vključili v NOB. Obudili bodo spomine na dogodke in osebe izpred 25 let. Od ti-

Okrogle in oglate

»Svoboda« tiska... Zahodnonemški tisk je malone v celoti osredotočen v rokah nekaj ljudi. Nedavno preminuli časnikar Paul Zette je napisal: »Svoboda tiska pri nas je svoboda dvesto ljudi, ki razglašajo svoje mnenje za mnenje vsega ljudstva.«

Velikost... Francoski pisatelj Jules Romain pravi v nekem članku: »Ugled v politiki je najmogočnejši diktator. On dikta diktatorjem.«

Kako ločis danes očeta od sina? Maurice Chevalier je odgovoril v neki anketi o novem pokolenju: »Ko zagledate danes očeta in sina, ki hodita skupaj, tedaj je tisti, ki ga 'krasi' brada, nedvomno — ohih.«

»Resni« predlog. Jeruzalemski mestni župan Tedi Kolek je na neki tiskovni konferenci predložil, naj bi sedež OZN premestili iz New Yorka v Jeruzalem. Ta predlog je najresnejše utemeljeval s trditvijo, da je stara judovska prestolnica najprimernejše mesto za sedež in središče svetovne organizacije, češ da je Jeruzalem »mesto miru«.

Hudobija ali neumnost? Po vojaškem prevratu v Grčiji so zaprli okrog 10.000 ljudi, med drugimi tudi bogatega finančnika in predsednika grške zveze ladijskih lastnikov Stratista Andreasisa. Obdol-

V RADENCIH

SE DOBIMO!

mineralne kopeli

Velika poletna razprodaja

20 DO 50 % ZNIŽANJE!

V vseh treh prodajalnah Veleblagovnice NAMA lahko vsak kupec najde kaj zase in za svoj dom.

VELEBLAGOVNICA NAMA NUDI KUPCEM POTROŠNIŠKI KREDIT!

PRAVNA POSVETOVALNICA

Dodatek za borce

H. S. Hoče, U. J. Polana, J. M. Izola — Dobili smo troje pisem, ki se nanašajo na vprašanje dodatka za borce, obračunavanja dodatka, izplačevanja tega dodatka v primeru bolniškega dopusta itd. Dopolnili sprašujejo, ali se naša dodatek za borce samo na aktivne, to je zaposlene delavce ali tudi na upokojene, ker bi sicer to pomenilo diskriminacijo nasproti upokojenim bivšim borcev. Nadalje zanima naše dopisnike, ali se upoštevajo tudi razni dodatki ali pa samo temeljna plača, saj nekatera podjetja v potrdilo o zaslužku vnašajo celo otroški dodatek. Naj zato pojasnimo pogoje določila zakona o dodatku za borce, ki ureja to vprašanje.

Dodatek za borce je enak različni med osebnimi dohodki, ki ga je delavec, nekdanji borec, dosegel v rednem delovnem času, in zneskom, ki ga za vsako leto posebej določi izvršni svet. Borcev iz leta 1941 pripada 100 % razlika med njihovim mesečnim zaslužkom in določenim zneskom. Borcev iz leta 1942 gre 90 % te razlike, borcev iz leta 1943 pa 60 % te razlike. Treba je namreč vedeti, da pripada pravica

do dodatka za borce le tistim nekdanjim borcev, ki imajo to svojstvo priznано zaradi udeležbe v NOV pred 9. 9. 1943. Kot osebni dohodek se računa tisti znesek, ki je bil izplačan izključno le za delo v rednem delovnem času in to v mesecu, na katerega se dodatek odmerja. O dodatku odločajo občinski organi, pristojni za socialno varstvo.

Zakon o dodatku za borce izrecno določa, da se pri odmeri dodatka vzame mesečni znesek osebnega dohodka za delo v rednem delovnem času. To torej pomeni, da se plačilo za nadure in posebno delo ne upoštevajo. Seveda pa se pri tistih delavcih, ki delajo v turnusu, upoštevajo ev. dodatki za nočno delo ali za delo ob nedeljah, ker spada to v okvir njihovega rednega dela. Za tisti čas, ko delavec ne dela in dobi nadomestilo, se vzame kot povprečni mesečni osebni dohodek ustreznega osnovna, od katere mu je bilo odmerjeno nadomestilo. To pa pomeni, da pripada dodatek za borce tudi tistim zaposlenim, ki so na bolniškem dopustu in dobivajo nadomestilo od zavoda za socialno zavarovanje.

Zakon o dodatku za borce

izrecno določa, da pripada dodatek za borce le tistim, ki so v rednem delovnem razmerju s polnim delovnim časom. Zato torej dodatek pripada le aktivnim delavcem in uslužbencem, ne pa upokojenecem. Pač pa zakon določa, da se kot redno delovno razmerje šteje tudi čas, ki ga prebijejo v rednem delovnem razmerju s skrajšanim delovnim časom delovni in vojaški invalidi, če delajo toliko časa, kolikor to pomenjuje njihovi delovni zmognosti. Nadalje čas, ki ga prebijejo v rednem delovnem razmerju ženske, ki imajo zaradi otroka pravico do skrajšanega delovnega časa. Pravica do dodatka za borce preneha, ko udeležene NOB izpolni pogoje za pridobitev starostne pokojnine, kakor tudi s pravico do invalidske pokojnine. Seveda pa se pri izračunavanju pokojninske osnove upoštevajo tudi dodatki za borce.

Dodatek za borce se izplačuje mesečno kot akontacija. Dokončno se obračunava šele po zaključnem računu, ker so šele takrat dokončno jasni dohodki delavca v predpisanim obdobju. Začasno izplačuje dodatek tisti, ki izplačuje delavcu njegov redni osebni dohodek, ta pa potem to obračunava s tistim, katerega izplačevanje dodatka za borce obremenjuje.

V Sloveniji predstavlja osnovo za dodatek za borce v letu 1967 znesek 920 N-din.

pripravi v njegovem stanovanju. Moral je ostati v priporu s svojo bivšo ženo in z njenim — drugim možem...

Z redovi in medaljami ovenčani... V poročilu zahodnonemškega časnika »Frankfurter Rundschau« o slovesnem sprejemu iranskega šaha, ki je nedavno obiskal bonško vlado, je bilo med drugim povedano tudi tole: »Razen ha hrbitu in rokavih ni bilo več ha šahovi uniformi prostora za še za kakšen red...«

Bigamisti... V britanskem lordskem domu (v zgoraj omenjenem) so razpravljali o pristopu Velike Britanije k EST (Evropskemu skupnemu trgu). Neki lord je dejal v razpravi: »Mi bi se morali prižetiti k Evropi, vendar tako, da se ne bi ločili od Amerike. Naša diplomacija bi morala izpostavliti takšno pogodbo, ki bi nam omogočila zakonsko zvezo tako z Evropo kakor tudi z Ameriko, pri čemer naj bi, kljub temu, bili častni in zvesti zakonisti tovariši.« Mar je potemtakem čudno, če se de Gaulle ne navdušuje za takšno zvežob?

Sodobni pogovori: Odkar je začel odkrito govoriti, so mu v podjetju na stežaj odprli — izhodna vrata...

ŽE DOBRO ZNANA KVALITETA

• Zelino meso in jajca štejejo ponekod za luksuzno, sladokusno jed. Iz mesa pripravljajo razne, zelo okusne jedi: juhe, marinirani paprikaši in druge jedi. Vendar pridejo za te namene v poštev samo zelve določene vrste, npr. evropska želva, ki živi v ribnikih in močvirjih, grška želva in morska želva iz tropskih in subtropskih morij. Te morske zelve utegnejo doseči težo 450 kg in dolžino 110 cm. Zelino meso, ki je navadno svetlo, in je pri nekaterih vrstah želvi tudi temno rdeče, vsebuje približno 80 odstotkov vode, 18,5 odstotka beljakovin, 1,2 odstotka mineralnih snovi in prav majhne količine maščobe. Kalorična vrednost želvega mesa doseže 80 kalorij na vsakih 100 g. Iz naše dežele izvažamo nekaj takih želv, sami pa v splošnem se ne uživamo želvega mesa.

• Svetovni pridelek pšenice je znašal 1966. leta 274.000.000 ton, 7 odstotkov več kot ob rekordni žetvi 1964. leta (255.000.000 ton) in 18 odstotkov več, kot je znašal povprečni pridelek v petih letih do 1964. leta. V posameznih deželah oziroma območjih je znašal pridelek 1966. leta: v Severni Ameriki — 59.700.000 ton; v Južni Ameriki — 10.600.000 ton; v Zahodni Evropi — 21.900.000 ton; v ZSSR — 73.500.000 ton; v Aziji — 51.300.000 ton, v Afri-

DROBNE zanimivosti

vi 1964. leta (255.000.000 ton) in 18 odstotkov več, kot je znašal povprečni pridelek v petih letih do 1964. leta. V posameznih deželah oziroma območjih je znašal pridelek 1966. leta: v Severni Ameriki — 59.700.000 ton; v Južni Ameriki — 10.600.000 ton; v Zahodni Evropi — 21.900.000 ton; v ZSSR — 73.500.000 ton; v Aziji — 51.300.000 ton, v Afri-

PET USODNIH LET ZA ITALIJO

DUCE SE JE ZANESEL LE NA LJUBICO

Socialistična stranka v letu 1942 je bila daleč od tega, da bi lahko izvedla notranjo reorganizacijo Komunistične partije ali pomožno zunanjo reorganizacijo demokristjanov. Toda v rokah je imela dobro karto: tradicijo. Zlasti na severu Italije so bile socialistične korenine dokaj globoko v delavskem razredu. In ker je bila Komunistična partija sumljiva zaradi svoje prevelike poslušnosti Moskvi, demokristjanska stranka pa zaradi svoje odvisnosti od duhovnikov, je bila socialistična stranka še najbolj »spoštovanja vredna«. Toda zaradi svoje organizatorske nesposobnosti ni mogla prevzeti vodilne vloge v povojni italijanski politični igri.

Cetrti izmed starih opozicijskih strank — liberalna — ni imela ne organizacije ne podpore ne ugleda. Številni njeni voditelji so bili pravi fašisti, drugi pa so se drugače umazali.

Tradicionalni opoziciji se je pridružila stranka nove opozicije. Ta nova stranka, katere voditelji in člani so bili predvsem mladi, je prezirala socialiste, liberalce in demokristjane,

zakaj po njenem mnenju so le hoteli naravnati politično uro na leto 1919 in začeti tam, kjer so bile storjene velike napake. Nova stranka tudi ni zaupala komunistom. Sicer pa je bila ta Stranka akcije (Partito d'azione) prava mešanica. V njej so bili liberalsocialisti, leninisti in celo bodoči neonacisti. Vanjo je sodilo tudi gibanje Pravica in svoboda, rojeno leta 1929, ki je hotelo »liberalizirati revolucijo« (namesto revolucionirati liberalizem), kakršni je bil program liberalsocialistov.

Štiri tradicionalne opozicijske stranke in nova Stranka akcije so se začele zbliževati v zadnjih mesecih leta 1941. Toda bolj kot za vzajemni poziv k sodelovanju je šlo za preljudsko srečanje, za izmenjavo stališč. Katoliki in komunisti so bili zadržani, ker so sedeli tako blizu drug drugih. Stranka akcije je trdila, da samo izgubljajo čas, njena navzočnost pa je bila neprijetna socialistom. Liberalci so tudi prišli, vendar so se vedli vzvišeno in zadržano.

Nekaj časa po izmenjavi mnenj je vsaka izmed petih

strank delala po svoje. Levičarji so organizirali stavke, demokristjani so hoteli spreobrniti ženske in otroke, liberalci pa so zahajali h kralju. Toda prišel je konec leta 1942 in morali so spoznati, da je potreben organiziran in osredotočen napor, če hočejo preprečiti Badogliu, da bi

ODDELEK »FIGLI DELLA LUPA« (»SINOV VOLKULJE«), KO SO »FIGLI DELLA LUPA« NEKOČ KO ZRASLI, SO POSTALI »BALILLA«, POTEM »AVANGUARDISTI«, NAPOSLED PA »GIOVANI FASCISTI« (MLADI FAŠISTI). »BALILLA« JE DOBIL BAJONET, »AVANGUARDISTA« JE DOBIL PUŠKO, »GIOVANE FASCISTA« PA JE ODPOTOVAL NA FRONTO.

namesto Mussolinija oživel novo diktaturo, ki bi bila neučinkovita, povrh vsega pa še naklonjena vojni. Edina direktiva, ki se je o njej bilo mogoče spoznamiti, je dobila ime »napad na dve frontah«. Prvo fronto napada so predstavljali študentje, ki so čutili, da jih je fašizem prikrajšal za vse zveze z zunanjo kulturo. Osi in ki so bili potemtakem pripravljene poslušati antifasiste. Druga fronta je imela za tarčo kralja. Staremu vladarju naj bi dopovedali, da že ima v rokah orožje, s katerim lahko povzroči padec režima. Zadostovalo bi, če bi odstranil s položaja ministrskega predsednika Benita Mussolinija, pa bi se fašistična stavba bržkone sesula z njim. Kralj je imel kot državni poglavar zakonito možnost, da odstrani Mussolinija.

Spomladi 1943 je Italija kar vrvela od samih zarot. Kovali so jih generali in admirali: v korist Badoglija in prestolonaslednika Umberta. Katoliška akcija in vatikanska birokracija sta si prizadevali, da bi ustvarili moralno osnovo za padec fašizma. Stari liberalci in fašisti so si hodili po nogah v kraljevi predstobi, ker so hoteli drug drugega prehiteti pri vladarju in ga prositi, naj odstrani Mussolinija. Velika Britanija in Amerika sta imeli od tega posredno korist, ko sta potiskali Nemce in Italijane iz Severne Afrike in se pripravljali na izkrcanje v Italiji.

Mussolinij je dobro vedel, kaj se dogaja. Čeprav ni bil samokritičen in je bil slep za svoje napake, je dobro videl napake drugih. Po vsem, kar se je dogajalo v Italiji, je lahko sklepal,

da je samo en človek pripravljen umreti zanj: njegova ljubica Claretta Petacci. Galbatiuji ni zaupal, saj ga je nekoč celo izključil iz stranke, potem pa si je mislil, da poveljnik »milizie« ne more biti nobena opora zanj. Na Mussolinija je naredilo slabo vtis dejstvo, da si je Galbati nehal prizadevati nabirati člane za priljubljeno vojaško organizacijo in da je imel težave celo pri izpolnjevanju elitne enote: oklepne divizije »M«, pripadnost v njej bi si moral vsak fašist šteti v čast. Mussolinij je torej dobro vedel, da mu je odklenalo, ni pa vedel, kako naj se reši iz zagate. Vojna je bila zmota in tega ni mogel sprejemati. Zapletel se je vanjo, ker je mislil, da bo kratka in zmagovita kot v Etiopiji. Toda vse je šlo teklo naprej: Italijani so tako na fronti kot doma še zmerom ubogali, toda notranjega življenjskega ognja ni bilo od nikoder. Navdušenja ni bilo. Jasno je bilo, da se bo Italija lepega dne usedla in čakala, da se vse konča.

Konec se je oznanjal. Sam kralj je opozoril Mussolinija na zarote, ki jih fašisti kujejo za njegovim hrbtom. Takšne probleme je utrujeni in omajani Mussolinij še lahko reševal. Dne 5. februarja 1943 je preosnoval fašistično vladno. Potem jo je spremenil 12., 13. in 27. februarja. Marca je deželo zajel val stank, ki so jih organizirali levičarji. Stavke so bile povsod zelo hude, toda v Torinu so za cel teden ohromile gospodarsko

življenje. Mussolinij je ukrepal tam, kjer je še imel kaj oblasti: zamenjal je ljudi v stranki, v vojaškem poveljstvu, v vladi: vlado je spet spremenil 19. 24. in 29. aprila.

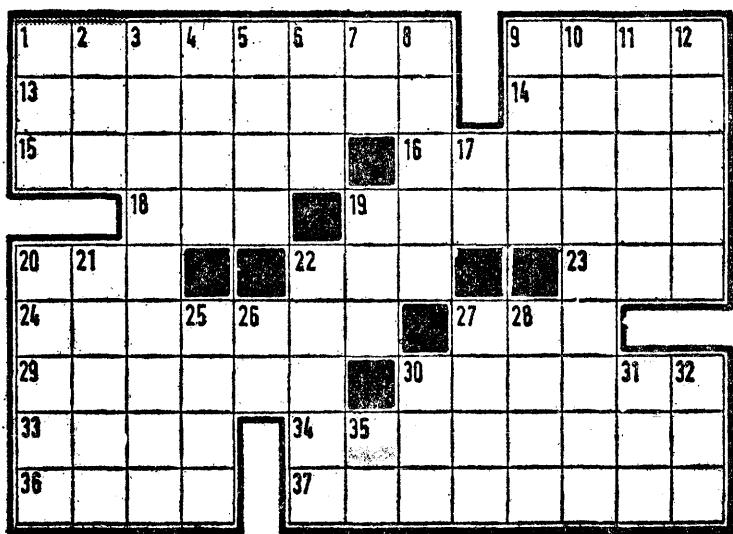
2. junija je kralj sprejel Bonomija, človeka, ki je predstavljal silo opozicije. Pogovor ni bil miren, toda kralj je naposled sklenil le to, da 26. julija pokliče Mussolinija k sebi. Na tej avdienci naj bi kralj rekel duceju, naj odstopi kot ministrski predsednik in naj mu sestavi novo vladno. Obenem naj bi anti-fašistične stranke sprožile plaz stavk. Od 26. junija naprej naj bi bila stavka splošna in časovno neomejena. Raztegnila naj bi se torej na dni, ko naj bi kralj zavrnil ministra za ministrom in naposled zahteval vladno združeno opozicijo. Predvideno je bilo že, naj bi med odstopom Mussolinija in izborom kolikor toliko demokratične vlade oblast prevzel Badogliu ter tehnični in strokovnjaki.

Toda položaj na fronti je onemogočil izpeljavo tega natančno izdelanega načrta.

(Nadaljevanje prihodnjico)

Križanka

VODORAVNO: 1. grški modrijan, 9. drug izraz za sobo, 13. ena od sovjetskih republik, 14. židovsko moško ime, 15. narodni heroj, eden od komandantov Gubčeve brigade (Janez), 16. hoteli za motorizirane goste, 18. domače moško ime, 19. politična delavka med vojno znanaj vojaških edinic, 20. dalmatinsko žensko ime, 22. slovenski šahovski mojster (Stojan), 23. žalovanje, 24. partizanski priimek narodnega heroja, enega od komandantov Gubčeve brigade (Lada Am-

REŠITEV PREJŠNJE KRIŽANKE
VODORAVNO: 1. Ustica, 7. Slavec, 13. Colnik, 14. tišina, 15. ujeđa, 16. BUS, 17. sen, 18. rasi, 19. Renata, 21. ja, 22. Kredarica, 23. EC, 27. Abert, 28. Elis, 31. rep, 32. očka, 34. start, 35. ampule, 37. starka, 38. Rupnik, 39. Kolman.

ki — 4.500.000 ton in v Oceaniji — 11.600.000 ton.

• 1966. leta je bil največji izvoznik banan na svetu Ekvador. Skupna vrednost njegovega izvoza banan je dosegla 72.000.000 dolarjev. Največji uvoznik ekvadorskih banan so bile ZDA, nadaljnji največji uvozniki pa: Zahodna Nemčija, Japonska, Italija in Francija.

»TV 15« izhaja vsak teden — izdaja ga Predsedstvo Zveze združenj borev NOV Slovenije — Zavod »Borec«, Ljubljana. Beethovnova 10 — Tisk in klisiranje: CZP Ljubljana pravica, Ljubljana, Kopitarjeva 2 — List ureja uredniški odbor — Letna naročnina .600 dinarjev oziroma 16 novih dinarjev — Posamezna številka stane 40 din oziroma 10 N-par — Naročnino pošljite na naslov: Uprava »TV 15«, Ljubljana, Beethovnova 10, pridelice, p. predal 598-XI, ali na čekovni račun pri Narodni banki 901-8-29 — Telefonske številke: Glavni in odgovorni urednik 21-901, tajništvo in novinarji 22-313, uprava 22-607 — Rokopisov ne vračamo.

Vsi smo imeli solzne oči

Nedelja 3. septembra je bila sončna, čeprav je bilo jutro že sveže in nekam jesensko. Popoldne so lahko mimoidoči opazili pred hotelom Union v Ljubljani nekaj skupin mož in žena, ki so očitno nekoga čakali...

Čakali so na skupino sovjetskih državljank, ki je štela 27 ljudi. Med njimi jih je bila večina, ki so se bojevali v Sloveniji pri naših partizanih. Ravno nje so čakale skupine naših ljudi, ki so prišle od vsepovsod. Med seboj se niso poznale, ker so jih sestavljali ljudje, ki živijo v različnih krajih naše ožje domovine, pa tudi čakali so goste, ki so se bojevali v raznih enotah.

Gredo! Avtobus beograjskega »Putnika« se je ustavil, moške in žene so začeli izstopati in padati v objem čakajočih. Redkokdo izmed gostov in čakajočih je uspel zadržati solze.

Prišli sta Tamara Buškova in Ana Želevska. Kot prvi dve sovjetski državljanki sta 13. maja 1943 s skupino rojakov pobegnili iz Beljaka čez Karavanke, prišli na Golico, nato pa po partizanskih stezah na Rog. Tam je Tamara ostala v bolnišnici, po vojni pa se je vrnila v domovino in je zdaj babica v Simferopolu na Krimu. Zato so jo zdaj čakali predvsem nekdanji zdravniki in bolničarji, med njimi pa tudi nekateri ranjenci, celo nekdo, ki mu je Tamara dala svojo kri. Ano pa so čakali znanci in prijatelji iz baze 20, kjer je bila kot prevajalka. Zdal živi v Simferopolu kot inšpektor knjižnic rajonskega sovjeta.

Tamara in Ano so popoldne znanci odpeljali na Rog, kjer sta se spominjali mladosti, lepih in težkih trenutkov.

Pripeljal se je tudi Genadij Favorski s Sahalina. Kar 13 tisoč kilometrov je moral prepotovati, da je znova videl kraje, kjer sta se skupaj z Borisom Polunjinom pridružila partizanom 6. februarja 1943. Po stari ruski navadi sta se Favorski in Andrej Cvetko-Srečko, ki je oba Rusa, vodil k partizanom iz Celovca, poljubila in objela. Ob strani pa je stala sestra Borisa Polunjin, Ljudmila, poročena Aškina, ki je prišla, da bi videla, kje je pokopan njen brat.

Nino Djačenko, ženo komandanta »ruskega bataljona« v 9.

korpusu, pa so čakali Knifičev iz Rakovnika pri Medvodah. Njo in mitraljeza iz tega bataljona, Ano Pahomovo, so odpeljali v Davčo. Nekeč, leta 1944, sta obe prišli prek Knifičeve hiše iz Nemčije k partizanom, kjer je Nina spoznala svojega sedanjega moža. V Davči sta se obe udeležili partizanskega srečanja članov nekdanjega oblastnega komiteja.

Ivana Pampuško iz Kijeva so pričakovali Korošci s te in one strani meje, tisti, s katerimi se je bojeval na Svinji v strašni zimi 1944 na 1945. Nekdanji koroški partizan Pampuško še zdaj zna koroške besede, namesto mislim pravi »žinjam«.

V naglici so gostje odnesli prtljago v hotelske sobe, potem pa se je vsa skupina odpeljala k spomeniku padlim borcem v Radomljah, kjer je pokopan Boris Polunjin, prvi sovjetski državljani, ki je padel kot jugoslovanski partizan. Domačini, ZB in šolski otroci, so na grobu, kjer je sveže vklesano ime padlega borca, priredili skromno, toda zelo prisrčno in ganljivo žalno svečanost. Sestra je na bratov grob prinesla zemljo z matereinega groba in jo vzele z njegovega, da bi jo raztresla na materinega. Položila je tudi venec s trakovi sovjetskega komiteja vojnih veteranov. Zvrstilo se je več govornikov, ki so poudarjali bratstvo v orožju med sovjetskimi in našimi narodni. Ze zdavnaj zaceljena rana, ki jo je vojna zadala sestri, se je znova odprla. Tudi drugi niso mogli zadržati solz. Potem so domačini peljali sestro in goste še na kraj, od koder se je videl hrib, kjer je

18. aprila 1943 padel Boris.

V ponedeljek je goste sprejel sekretar republiškega odbora ZZZ tovariš Stane Bizjak-Kosta, eden izmed prvih partizanov, ki sta ga spoznali Ana in Tamara. Sprejema so se udeležili tudi Zdenka Kidrič, Jože Borštnar in drugi. Po sprejemu pa so se odpeljali gostje na Bled na kosilo. Obiskali so tudi pisatelja »Ukane« — Toneta Svetin.

Medtem se je v Kranju in Trzinu Favorski sestal s sedmimi soborci iz Koroškega odbora, ki so ostali živi. Sprejeli so ga tudi predstavniki občinske skupščine na čelu s predsednikom ter zastopniki družbeno-političnih organizacij.

V torko so obiskali najprej Vipavo, kjer so se bojevali med vojno. Iskenderov Kadir Isaevič, ki zdaj živi v Bakuju, med vojno pa je bil komandir minometalske baterije v 18. brigadi, je pripovedoval, kako je streljal in pošiljal mine nad Nemce, ko so napadali Vipavo. V Ajdovščini jih je sprejel narodni heroj Ferjančič, predsednik občinskega odbora ZZZ. Po krajšem postanku so se odpeljali v Novo Gorico, kjer so jih spet sprejeli na Kekcu predstavniki ZZZ.

Po kosilu so se odpeljali v bolnišnico Franjo. Leni Pavel Mijailovič, nekdanji komandir čete v »ruskem bataljonu«, je našel posteljo, na kateri je ležal. Za spomin pa si je kupil barvno fotografijo, napečeno na desko. Na njej se vidi baraka, v kateri je ležal.

Član skupine je bil tudi mladi Aleksej Ribacenkovi, sin načelnika vojne misije pri 9. korpusu, podpolkovnika Ivana Petroviča Ribacenkova, ki je lani jeseni nenadoma umrl.

Pokazali so mu posteljo, kjer je spomladi 1945 ležal kot ranjenec njegov oče.

Večina gostov se je zaradi poznega časa vrnila z avtobusom v Novo Gorico, nekaj pa se jih je odpeljalo v Cepovan, kjer je pokopan Mehtij Gusein-Mihajlo, heroj SZ. Na grob so položili venec.

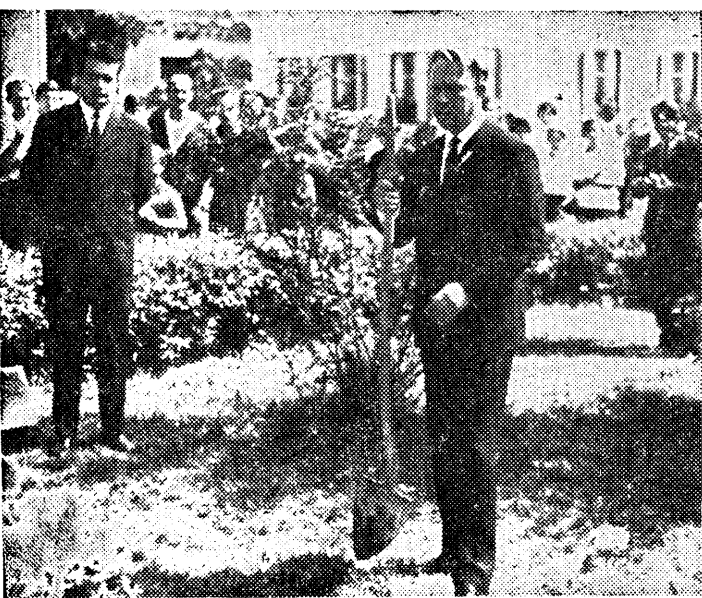
V sredo so obiskali še Postojnsko jamo, nato pa so se odpeljali v Opatovo. Od tam poidejo prek Plitvic in Dalmacije v Beograd, nkar se 14. septembra vrnejo v domovino.

Slovo od partizanskih tovarišev je bilo težko, spet so vsi imeli solzne oči. Posebno še, ker je bil obisk tako kratek. Goste je namreč priganjal čas. Kot turistična skupina so namreč morali po Jugoslaviji v skladu s programom, ta pa ni bil prirojen po željah posameznikov. Prav v Gorico smo spremljali Genadija in Ljudmilo, pa Tamara in Ano, da bi bili do zadnjega z njimi, da bi izkoristili vsak trenutek. Saj ni šala, prinetovati po tolikih letih tako daleč, tam srečati ljudi, ki so delili s teboj vsak grizljaj, potem pa takohitro oditi.

Toda goste in gostitelje je tolažilo to, da so vedno večje možnosti za medsebojne obiske. Samo Favorski se je setal z 51 nekdanjimi soborci in si zapisal njihove naslove. Obljubili so si, da si bodo dopisovali in da bodo povabili Favorskega na obisk čez dve leti, ko bo imel spet 4 mesece dopusta, toda za dlje časa, da bo lahko obiskal vse kraje, kjer se je bojeval.

Podobne želje gojijo tudi drugi, zakaj spomin na partizanska leta, ki so bila za večino nas del mladosti in kar se tiče občutkov in doživetij najbolj bogata v življenju, je v vseh nas zelo živ. In ljudje, ki smo vse to skupaj doživeli, si želimo kar največkrat srečati se, se pogovoriti in si pomagati.

Mile Pavlin

Delegacija iz Sovjetske zveze na radomeljskem pokopališču